

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

Minima-effectrapportage gemeente Arnhem 2022

De invloed van landelijke en gemeentelijke maatregelen op de financiële positie van inwoners met lage inkomens

Corinne van Gaalen, Sanne Lamers

oktober 2022

Minima-effectrapportage gemeente Arnhem 2022

De invloed van landelijke en gemeentelijke maatregelen op de financiële positie van inwoners met lage inkomens

Auteurs

Corinne van Gaalen

Sanne Lamers

Voorwoord

Het Nibud (Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting) is een onafhankelijke stichting zonder winstoogmerk. Ons doel is het voorkomen van geldproblemen. Naast het verzamelen, berekenen en bijhouden van basiscijfers, doet of initieert het Nibud ook onderzoek naar andere aspecten over omgaan met geld. Daarbij spelen gedragsaspecten een belangrijke rol. Daarmee kunnen we snel inspelen op maatschappelijke ontwikkelingen.

Het Nibud is gespecialiseerd in het maken van de vertaalslag van de verzamelde data en kennis over de huishoudfinanciën in methodes, materialen en tools. Daarbij wordt voortdurend voeling gehouden met de actualiteit en de praktijk van alledag.

We gaan uit van drie niveaus van voorlichting en financiële educatie: direct voor consumenten (via onze websites, (social) media, interactieve tools, voorlichtingsmaterialen en hulpmiddelen en de helpdesk), via onderwijs/educatie door derden en door deskundigheidsbevordering van professionals. Als kenniscentrum vervult het Nibud ook een adviesrol naar derden.

Bij dit alles gaat het Nibud uit van een standaardmethode van begroten. Dit resulteert in een reeks voorbeeldbegrotingen met referentiecijfers die zijn gebaseerd op empirisch wetenschappelijk onderzoek. Het Nibud stelt de keuzevrijheid en de eigen verantwoordelijkheid van de huishoudens voorop.

Het Nibud geeft gemeenten meer inzicht in het effect van hun minimabeleid. Door middel van een minima-effectrapportage (MER) helpt het Nibud gemeenten het geld bestemd voor minimabeleid, optimaal te besteden.

Deze rapportage is uitgevoerd door het Nibud, in opdracht van de gemeente Arnhem. Met dit onderzoek wil de gemeente Arnhem inzicht krijgen in de effecten van haar minimabeleid.

Utrecht, oktober 2022

Inhoud

1	Inleiding	5
1.1	Centrale vraag	5
1.2	Kern minima-effectrapportage	5
1.2.1	Huishoudtypen	5
1.2.2	Inkomensniveaus	5
1.2.3	Armoedeval	6
1.2.4	Voorbeeldhuur	6
1.3	Leeswijzer	6
2	Onderzoeksmethode: begrotingen	8
2.1	Inleiding	8
2.2	Inkomsten	8
2.3	Uitgaven: Basispakket & Sociale participatie	9
2.3.1	Uitgaven zelfstandig wonende 18-jarige	10
2.3.2	Persoonlijk onvermijdbare uitgaven	10
2.4	Uitgavensoorten	11
2.5	Voorwaarden aan de begrotingen	11
2.6	De begrotingen	12
2.7	Disclaimer: Inflatie en bestedingsruimte	12
3	Minimabeleid	14
3.1	Landelijk beleid	14
3.2	Lokaal minimabeleid	16
3.2.1	Lokaal kwijtscheldingsbeleid	16
3.2.2	Collectieve (aanvullende) zorgverzekering	16
3.2.3	Individuele inkomenstoeslag	17
3.2.4	De GelrePas	18
3.2.5	Particuliere fondsen	19
3.2.6	Energietoeslag	19
3.2.7	Kinderopvang en peuteropvang	20
3.2.8	Bijzondere bijstand	20
3.2.9	BB-toeslag jongmeerderjarige	21
3.3	Huishoudens met een zorgvraag	21
3.3.1	Uitgangspunten huishoudens met zorgvraag	21
3.3.2	Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)	22
3.3.3	Collectieve zorgverzekering	22
3.3.4	Tegemoetkoming Meerkosten Chronisch Zieken en Gehandicapten	22
3.3.5	Begrotingsposten huishoudens met zorg	23
4	Resultaten zonder gemeentelijk minimabeleid	26
5	Resultaten bij gemeentelijke minimabeleid	30
5.1	Bestedingsruimte	30
5.1.1	Na invulling van alleen het basispakket	30
5.1.2	Na invulling van het basispakket inclusief sociale participatie	30
5.2	Bestedingsruimte huishoudens met zorgvraag	34
5.3	Armoedeval	35
5.4	Huishoudens met langdurig een laag inkomen	35
6	Conclusies en aanbevelingen	37
6.1	Conclusies	37
6.2	Aanbevelingen	39
6.3	Wijzigingen in 2023	41

Bijlage 1 | Verantwoording uitgaven43

Bijlage 2 | Begrotingen46

Bijlage 3 | Overzicht saldo inkomsten minus uitgaven57

Bijlage 4 | Koopkracht60

1 Inleiding

1.1 Centrale vraag

Iedere gemeente beschikt over mogelijkheden om invloed uit te oefenen op de financiële positie van inwoners met lage inkomens. Dat kan bijvoorbeeld door het kwijschelden van gemeentelijke heffingen en/ of door bijzondere bijstand. Het is echter niet direct zichtbaar wat in de praktijk de effecten van die maatregelen zijn op het budget van verschillende groepen huishoudens.

De centrale vraag van dit onderzoek luidt:

Wat is financiële situatie en het effect van landelijke inkomensondersteunende regelingen van huishoudens met een laag inkomen in de gemeente Arnhem en wat is het effect van de Arnhemse regelingen op de financiële situatie?

Bekeken wordt welke groepen huishoudens in de gemeente goed profiteren van de verschillende inkomensondersteunende maatregelen en welke groepen minder goed. Ook maakt deze rapportage een eventuele armoedeval inzichtelijk.

1.2 Kern minima-effectrapportage

Om tot een antwoord te komen op de centrale vraag, worden voor een aantal voorbeeldsituaties alle inkomsten geïventariseerd. Dit inkomen zal in een begroting worden afgezet tegen de minimale uitgaven waarmee huishoudens met een laag inkomen worden geconfronteerd. De minimale uitgaven zijn gebaseerd op de Nibud methode van budgetteren.

1.2.1 Huishoudtypen

In deze minima-effectrapportage wordt voor een aantal huishoudtypen de bestedingsruimte inzichtelijk gemaakt. In overleg met de gemeente Arnhem is een keuze gemaakt voor de volgende voorbeeldsituaties:

- a. Alleenstaande onder de AOW-gerechtigde leeftijd
- b. Alleenstaande oudere (AOW-gerechtigd)
- c. Eenoudergezin met 2 jongere kinderen (3 en 5 jaar)
- d. Eenoudergezin met 2 oudere kinderen (12 en 16 jaar)
- e. Paar zonder kinderen
- f. Paar met 2 jongere kinderen (3 en 5 jaar)
- g. Paar met 2 oudere kinderen (12 en 16 jaar)
- h. Eenoudergezin met een zorgvraag
- i. Alleenstaande oudere (AOW-gerechtigd) met een zorgvraag
- j. Alleenstaande van 18 jaar

1.2.2 Inkomensniveaus

De rapportage laat zien welke effecten de landelijke en de gemeentelijke maatregelen hebben op de financiële positie van de huishoudtypen bij verschillende inkomensniveaus. Ten eerste maken we inzichtelijk wat de financiële situatie is van de voorbeeldhuishoudens met een inkomen van bijstand tot 170 procent, zonder de lokale regelingen. Uitgaande van de situatie per half 2022.

Vervolgens zoomen we in op het effect van het gemeentelijke minimabeleid en maken we inzichtelijk wat de financiële positie is van de huishoudens met lage inkomens (maximaal 130 procent van de geldende bijstandsnorm) als ze gebruik maken van zowel de landelijke als de lokale regelingen. In overleg met de gemeente Arnhem is ervoor gekozen om begrotingen op te stellen met de volgende inkomensniveaus: bijstand- of AOW-niveau, 110 procent, 120 procent en 130 procent van de geldende bijstandsnorm.

Bij de zelfstandig wonende 18-jarige wordt berekend wat het effect is bij 3 inkomensniveaus: bijstandsniveau, het (netto) minimumjeugdloon en studiefinanciering.

1.2.3 Armoedeval

Het kan voorkomen dat een huishouden met een hoger inkomen, minder overhoudt dan met een lager inkomen, nadat rekening is gehouden met alle noodzakelijke uitgaven. Bijvoorbeeld doordat er geen recht meer is op inkomensondersteunende regelingen. Als een dergelijke armoedeval zich voordoet binnen de gestelde kaders, dan blijkt dat uit de resultaten van dit onderzoek.

Hierbij onderscheiden we twee soorten armoedevallen, namelijk een armoedeval bij uitstroom uit een bijstandsuitkering naar betaald werk (werkloosheidsval/uitstroomval) en een armoedeval bij het meer gaan verdienen (doorstroomval).

Bij huishoudens boven de AOW-gerechtigde leeftijd wordt officieel niet gesproken van een armoedeval, omdat deze gewoonlijk geen inkomensstijging meemaken. Toch kan er bij hen ook sprake zijn van een geringere bestedingsmogelijkheid bij een hoger inkomen.

1.2.4 Voorbeeldhuur

Uit het WoonOnderzoek 2018 van het CBS komt naar voren dat 96 procent van de huishoudens die de bijstandsuitkering als belangrijkste inkomstenbron hebben, in een huurwoning woont. Op basis hiervan gaan we er in deze rapportage vanuit dat huishoudens in een huurwoning wonen.

De huur vormt in de meeste huishoudens de hoogste uitgave op de begroting. De huurprijzen in dit onderzoek zijn vastgesteld in overleg met de gemeente. Hierbij gaan we uit van de grenzen voor het passend toewijzen: aan de toewijzingsregels voor woningcorporaties is per 1 januari 2016 het passend toewijzen van sociale huurwoningen toegevoegd. De passendheidsnorm stelt dat elke corporatie aan minimaal 95 procent van de huishoudens die recht hebben op huurtoeslag een woning onder de aftoppingsgrens moet wijzen. Zo wordt voorkomen dat huishoudens met de laagste inkomens in een te dure woning terechtkomen. De aftoppingsgrens ligt voor 2022 op 633 euro voor huishoudens met één of twee personen en op 679 euro voor huishoudens van drie of meer personen.

1.3 Leeswijzer

Het rapport is als volgt opgebouwd:

In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de onderzoeksmethode.

In hoofdstuk 3 staan alle landelijke en lokale inkomensondersteunende regelingen waarmee in het rapport wordt gerekend, toegelicht.

Hoofdstuk 4 maakt inzichtelijk wat de financiële positie is van de voorbeeldhuishoudens als alleen rekening wordt gehouden met landelijk beleid en niet met het lokale minimabeleid.

In hoofdstuk 5 worden de resultaten weergegeven: Wat is de bestedingsruimte van huishoudens met een laag inkomen bij gebruik van de inkomensondersteunende regelingen? En wat zijn de effecten van het minimabeleid op de financiële positie van huishoudens met een laag inkomen?

Tenslotte staan in hoofdstuk 6 de conclusies en aanbevelingen.

In de bijlagen wordt meer informatie gegeven over bronnen van de referentiecijfers en de inkomensopbouw.

2 Onderzoeksmethode: begrotingen

2.1 Inleiding

Om het effect van inkomensondersteunende regelingen op de financiële positie van huishoudens te berekenen, maakt het Nibud gebruik van begrotingen. Uit deze begrotingen zijn de inkomsten en uitgaven van de huishoudens af te lezen.

De begrotingen in deze rapportage zijn gemaakt voor verschillende huishoudtypen op verschillende inkomensniveaus. Hierbij gaan we ervan uit dat huishoudens in een huurwoning wonen.

De begrotingen zijn voor groepen van huishoudens. De bedragen in de begrotingen zijn gemiddelden; in werkelijkheid zal de financiële situatie van de individuele huishoudens er anders uitzien. De begroting laat dus niet zien in hoeverre een individueel huishouden een sluitende begroting heeft. Wel wordt duidelijk in hoeverre een groep huishoudens een sluitende begroting heeft. Bij het opstellen van de begrotingen wordt geen rekening gehouden met schulden, omdat daarover niets algemeen te zeggen valt. Schulden komen echter vaak voor onder huishoudens met lage inkomens.

Maandbegrotingen

Alle begrotingen zijn maandbegrotingen, waarbij de inkomsten en uitgaven zijn omgerekend naar gemiddelde maandbedragen. In de praktijk kunnen er flinke verschillen zijn tussen de maanden van het jaar. Vakantiegeld wordt bijvoorbeeld vaak jaarlijks uitgekeerd, maar wordt in deze rapportage uitgedrukt in een maandelijks bedrag. Daardoor is het inkomen in iedere begroting een vast gegeven. In de realiteit zullen huishoudens anders met hun inkomsten omgaan, zie hiervoor paragraaf 2.5.

2.2 Inkomsten

In deze rapportage worden op verschillende inkomensniveaus begrotingen opgesteld voor de betreffende voorbeeldhuishoudens: het minimuminkomen (bijstand/AOW-uitkering), 110 procent, 120 procent en 130 procent van de geldende bijstandsnorm. Met bijstandsniveau wordt in deze rapportage bedoeld de norm op grond van de Participatiewet, artikel 5 lid 1 sub c.

Bij de zelfstandig wonende 18-jarige worden begrotingen opgesteld voor 3 inkomensniveaus, te weten: op bijstandsniveau, het (netto) minimumjeugdloon en studiefinanciering.

Uitgangspunt in deze rapportage is het totaal besteedbaar maandinkomen. Dat inkomen bestaat uit alle inkomsten van het huishouden, zoals netto salarissen, uitkeringen, kortingen op de belasting, zorgtoeslag, huurtoeslag, vakantiegeld, kinderbijslag, kinderopvangtoeslag en kindgebonden budget.

De inkomensafhankelijke combinatiekorting voor werkende alleenstaande ouders met jonge kinderen wordt apart getoond als voorlopige aanslag. Het loon plus de voorlopige aanslag is gelijk aan het betreffende percentage van de bijstandsnorm. De kinderbijslag en het kindgebonden budget (inclusief de alleenstaande ouderkop) worden toegevoegd en zijn onderdeel van het besteedbare inkomen.

In de begrotingen is geen rekening gehouden met eigen vermogen of eventuele inkomsten daaruit. Ook is er geen rekening gehouden met inkomsten of betalingen vanwege

alimentatie. Op welke manier de regelingen doorwerken in de begrotingen en wat de invloed is op het inkomen van de verschillende huishoudens is te zien in bijlage 2. In de begrotingen wordt verondersteld dat de huishoudens maximaal gebruik maken van alle inkomensondersteunende regelingen die op hen van toepassing zijn.

Inkomsten zelfstandig wonende 18-jarige

In deze rapportage wordt ook naar de bestedingsruimte van een zelfstandig wonende 18-jarige gekeken. We doen dat in drie verschillende situaties:

1. waarin hij/zij niet werkt of studeert en bijstand ontvangt;
2. waarin hij/zij werkt tegen het minimumloon dat geldt voor een 18-jarige;
3. waarin hij/zij een mbo-opleiding (BOL) volgt en studiefinanciering ontvangt.

Studiefinanciering bestaat uit de basisbeurs (288,77 euro), aanvullende beurs (387,78 euro) en maximale lening (192,76 euro) voor een uitwonende mbo-student. We rekenen met het maandelijks bedrag van 869,31 euro voor het jaar 2022. Om in aanmerking te komen voor de volledige aanvullende beurs mag het verzamelinkomen van de ouders niet hogers zijn dan 38.590 euro per jaar (op basis van het peiljaar van 2020). In dit onderzoek gaan we hiervan uit. We gaan in deze voorbeeldbegroting niet uit van extra inkomsten uit een bijbaan. Niet iedere mbo-student kan hierop aanspraak maken. Daarnaast blijkt uit onderzoek dat deze inkomsten vaak aan de wat "leukere" uitgaven gaan, die niet in de begroting zijn meegenomen (zoals uitgaan, drank, extra vakantie, extra kleding).

De inkomsten van de onderzochte 18-jarigen wijken dus af van de andere onderzochte huishoudtypen, omdat niet wordt doorgerekend met een percentage van de bijstandsnorm.

2.3 Uitgaven: Basispakket & Sociale participatie

De noodzakelijke uitgaven vullen we in via een basispakket met apart een pakket voor sociale participatie.

Basispakket

Het basispakket bestaat uit uitgaven die voor elk huishouden niet of moeilijk vermijdbaar zijn. De begroting bestaat uit een pakket aan vrij goedkope artikelen (niet de allergeodkoopste) die algemeen verkrijgbaar zijn. We houden geen rekening met tweedehands artikelen.

In bijlage 1 staande uitgangspunten en de samenstelling van de pakketten beschreven. Het basispakket en de sociale participatie zijn op bepaalde punten verschillend voor de diverse huishoudtypen. Een alleenstaande staat immers voor andere kosten dan bijvoorbeeld een gezin met kinderen.

Sociale participatie

Als voorbeeld heeft het Nibud een pakket aan uitgaven voor sociale participatie opgesteld. Dit pakket is opgesteld in samenwerking met het Sociaal Cultureel Planbureau. Het gaat om uitgaven aan contributies en abonnementen, bezoek ontvangen en op bezoek gaan, vakantie/uitgaan en recreatief vervoer.

Sociale participatie wordt door velen als noodzakelijk beschouwd en is in veel gemeenten op de een of andere manier onderdeel van het minimabeleid. De uitgaven voor sociale participatie staan beschreven in bijlage 1.

2.3.1 Uitgaven zelfstandig wonende 18-jarige

Voor de 18-jarige met studiefinanciering wordt uitgegaan van een mbo-opleiding via de Beroeps Opleidende Leerweg (BOL), waarbij er recht op studiefinanciering is. De studiekosten zijn aan de uitgavenkant in de begroting opgenomen. Dit is het lesgeld dat studenten betalen als zij 18 jaar of ouder zijn en een voltijdsopleiding volgen binnen het mbo. Voor het schooljaar 2022-2023 bedraagt dit lesgeld 1.239 euro per jaar. Daarnaast zijn er de schoolkosten voor boeken, ICT, leermiddelen, extra activiteiten, etc. Gemiddeld bedragen deze kosten 83,39 euro per maand. Het lesgeld en schoolkosten samen vormen het bedrag voor de post "onderwijs" van 186,64 euro per maand.

De huur van de 18-jarige is in deze rapportage lager dan voor de overige een- en tweepersoonshuishoudens. Voor deze laatste groep hanteren we de grens van het passend toewijzen, te weten 633 euro (zie paragraaf 1.2.4). Voor een 18-jarige is dit geen reëel bedrag, zeker gezien het feit dat voor jongeren tot 23 jaar geen huurtoeslag mogelijk is bij een huur boven 442,46 euro per maand. In deze rapportage is gerekend met een huur van 436 euro per maand (gemiddelde huur volgens LSVB).

Voor de uitwonende 18-jarige is gekozen voor het minst uitgebreide zorgverzekering. Aangenomen dat jongeren niet het volledige eigen risico van 385 euro per jaar opmaken, rekenen we met het gemiddelde eigen risico van 246,42 euro.

2.3.2 Persoonlijk onvermijdbare uitgaven

Belangrijk om te realiseren is dat naast de noodzakelijke uitgaven van de pakketten er in individuele gevallen persoonlijk moeilijk of niet-vermijdbare uitgaven zijn. Dit zijn uitgaven die voor een bepaald persoon onontkoombaar zijn. Zo zijn dat extra kosten heeft aan energie vanwege een energie-onzuinige woning, wanneer het huishouden te maken heeft met afbetalingen van schulden of wanneer er alimentatieverplichtingen. Deze uitgaven worden in dit rapport niet meegenomen.

In de begrotingen is ook geen rekening gehouden met kosten voor een huisdier of voor roken. Deze uitgaven worden niet gezien als onvermijdbaar. Indien een huishouden hiervoor toch kosten heeft, wordt het saldo op de begroting lager dan in deze rapportage is weergegeven.

Uitzondering zijn de huishoudens die te maken hebben met extra kosten aan met een zorgvraag. Hierbij gaan we uit van extra, onvermijdbare zorguitgaven. Deze staan beschreven in paragraaf 3.3.

Mensen die werken maken extra kosten ten opzichte van niet werkenden. Deze kosten zijn wel meegenomen in het basispakket als aparte post bij een inkomen vanaf 110 procent van het toepasselijk minimum.

2.4 Uitgavensoorten

In alle begrotingen onderscheidt het Nibud drie soorten uitgaven:

- Vaste lasten: Komen regelmatig terug. Meestal vaste bedragen waar een contract aan ten grondslag ligt. Voorbeelden zijn de huur, energiekosten en verzekeringen.
- Reserveringsuitgaven: Komen niet regelmatig voor. De hoogte is niet precies bekend. Voorbeelden hiervan zijn de kosten voor inventaris (meubels, apparatuur/witgoed) en kleding.
- Huishoudelijke uitgaven: Steeds terugkerende uitgaven die maandelijks kunnen variëren. Voorbeelden zijn voeding, was- en schoonmaakartikelen, persoonlijke verzorging.

Lokale tarieven

In deze rapportage wordt gerekend met minimale bedragen die huishoudens nodig hebben om deze uitgaven te kunnen betalen. Voor de uitgaven is waar mogelijk uitgegaan van lokale tarieven. Voorbeelden hiervan zijn de tarieven voor heffingen, de premie van de collectieve zorgverzekering en de kosten van de peuterspeelzaal.

Minimabeleid

Als er inkomensondersteunende maatregelen en lokale regelingen zijn die een vergoeding vormen voor bepaalde uitgavenposten, dan is hiermee rekening gehouden in de begrotingen. De landelijke en de lokale regelingen staan beschreven in het volgende hoofdstuk (H3), waarbij staat uitgelegd op welke manier ze worden meegenomen. Hoofdstuk 4 toont de resultaten van alleen de landelijke regelingen en in hoofdstuk 5 is ook het minimabeleid van de gemeente doorerekend.

2.5 Voorwaarden aan de begrotingen

In de begrotingen wordt gerekend met gemiddelde inkomsten per maand en met minimale bedragen aan uitgaven. Naast de cijfermatige kant moet daarom rekening worden gehouden met drie belangrijke voorwaarden.

1. Zeer goed met geld kunnen omgaan

Verstandig omgaan met het beperkte inkomen is noodzakelijk. Alleen dan kan er voldoende geld opzij worden gezet om onregelmatige uitgaven te kunnen doen. Dat betekent dat huishoudens de kennis, kunde en motivatie moeten hebben om grip te houden op hun huishoudbudget.

2. Alle inkomensondersteuning aanvragen

Toeslagen en tegemoetkomingen beslaan vaak een groot deel van het totale inkomstenplaatje. Het is daarom voor huishoudens belangrijk om te weten op welke inkomensondersteuning men recht heeft en hoe en waar deze moet worden aangevraagd. Het tijdig doorgeven van gegevens is hierbij belangrijk. En daarmee dus ook een actieve houding.

3. Geen grote persoonlijk onvermijdbare uitgaven hebben

Hoge persoonlijk onvermijdbare uitgaven zoals afbetalingen, zorgkosten of een hoge huur, kunnen het moeilijk of onmogelijk maken om een sluitende begroting op te stellen. Als de uitgaven niet omlaag gebracht kunnen worden, dan resteert er niks anders dan om te bezuinigen op overige uitgaven. In het geval van de begrotingen met minimale uitgaven, zoals ze in dit rapport zijn opgesteld, ontstaat het gevaar dat er ook bezuinigd wordt op

noodzakelijke uitgaven. Dit kan er toe leiden dat er totaal geen reserves meer zijn om tegenslagen op te kunnen vangen, dat rekeningen niet meer betaald worden waardoor schulden ontstaan of dat gezondheidsbedreigende omstandigheden ontstaan.

Deze voorwaarden zijn voor een deel te vangen in competenties voor goed financieel beheer. Het gaat hierbij niet alleen om vaardigheden, maar ook om gedragsaspecten. Daarom is inkomensondersteuning alleen niet voldoende. Het is ook belangrijk om ondersteuning op het gebied van het aanleren van vaardigheden te bieden, aangevuld met ondersteuning die rekening houdt met min of meer individuele gedragsaspecten.

2.6 De begrotingen

Volgens de methodiek die hierboven staat beschreven, worden de begrotingen opgesteld. Deze begrotingen staan in bijlage 2.

2.7 Inflatie en bestedingsruimte

Op het moment van het opstellen van deze MER is er sprake van flinke prijsstijgingen, vooral voor energie en (in mindere mate) voeding. Het is vanwege deze hoge inflatie mogelijk dat de bestedingsruimte gepresenteerd in deze MER te positief wordt ingeschat. Zeker bij een beperkte positieve bestedingsruimte is het goed om te realiseren dat dit op korte termijn wellicht kan omslaan in een tekort. Het Nibud adviseert hier rekening mee te houden bij de interpretatie van de resultaten.

Prijzen

Alle prijzen waaronder die aan energie zijn gebaseerd op het prijspeil van juli 2022, zoals vastgesteld door het CBS. Het Nibud update deze cijfers tweemaal per jaar, per januari en per juli.

Wat betreft energie: het CBS meet alleen de tarieven van nieuw afgesloten contracten. Die gelden niet voor mensen die hun energieprijzen hebben vastgezet voor een bepaalde tijd. De tarieven zijn gebaseerd op een woning met energielabel C. Huishoudens in een woning met een ongunstiger label zullen waarschijnlijk hogere kosten hebben dan zoals in de begrotingen opgenomen. De prijs die inwoners uiteindelijk betalen voor hun energie kan dus flink variëren en is afhankelijk van het energielabel van de woning en van de vraag of de bewoners recentelijk een nieuw contract hebben moeten afsluiten. Daarnaast zijn van invloed op de uitgaven aan energie de recente maatregelen van het rijk. In november en december gaat het om 190 euro per huishouden en vanaf januari 2023 heeft elk huishouden te maken met een energieprijzplafond. Beide zijn niet meegenomen in deze berekeningen die gedaan zijn met hetgeen bekend was per juli 2022.

Ook de prijzen van voeding in de begrotingen kunnen als “te laag” worden ervaren. Dat komt omdat we bij de voedingscijfers we uitgaan van de prijzen van het CBS, afgestemd over 12 maanden, om zo de seizoenseffecten te dempen. Bij voeding zie je namelijk dat groente en fruit goedkoper zijn “in het seizoen”. Het maakt in de prijzen ook sterk uit of het een goed of een slecht oogstjaar is. En in die informatie zijn nog de lagere prijzen van vorig jaar (juli 2021- juli 2022) verwerkt. Zouden we alleen uitgaan van de huidige voedingsprijzen, dan zullen die waarschijnlijk hoger uitkomen dan de bedragen zoals die nu in de begrotingen staan.

Gedragsverandering

Met de huidige stijging van de prijzen passen mensen hun gedrag aan. Ze zetten de thermostaat lager en trekken een extra trui aan of ze kopen vaker huismerken. Dergelijke gedragseffecten zien we nu (nog) niet terug in de begrotingen, maar deze zullen uiteindelijk een dempend effect hebben op het uitgavenpatroon en daarmee op de bedragen die in de begrotingen worden opgenomen.

3 Minimabeleid

In dit hoofdstuk worden diverse landelijke en gemeentelijke regelingen voor inkomensondersteuning van minima beschreven. Alleen de regelingen die in de berekeningen zijn meegenomen komen in dit hoofdstuk aan bod. Paragraaf 3.1 beschrijft de landelijke regelingen; in paragraaf 3.2 komen de lokale inkomensondersteunende regelingen aan bod.

3.1 Landelijk beleid

Bij het opstellen van de begrotingen worden de landelijke heffingskortingen, de landelijke toeslagen en de kinderbijslag in de berekeningen opgenomen.

Landelijke heffingskortingen

Heffingskortingen zijn kortingen op de belasting. Hiermee wil de overheid bepaalde groepen ondersteunen. Denk aan ouders, ouderen en gehandicapten. Door de heffingskorting betalen zij minder belasting.

De volgende heffingskortingen (2022) zijn voor de voorbeeldhuishoudens van belang:

- *Algemene heffingskorting* Voor iedereen boven de 18 die inkomstenbelasting betaalt, ook als men niet werkt. De algemene heffingskorting bedraagt maximaal 2.888 euro per jaar voor mensen onder de AOW-gerechtigde leeftijd en 1.494 euro vanaf de AOW gerechtigde leeftijd.
- *Arbeidskorting* Voor iedereen die betaald werk heeft, ook als men daarnaast nog gedeeltelijk een uitkering ontvangt. De arbeidskorting bedraagt maximaal 4.260 euro per jaar.
- *Inkomensafhankelijke combinatiekorting* Voor werkende ouders met kinderen jonger dan 12 jaar. Deze wordt toegekend aan de alleenstaande ouder of aan de minst verdienende fiscale partner. Deze heffingskorting bedraagt maximaal 2.534 euro per jaar.
- *Ouderenkorting en alleenstaande ouderenkorting* Heffingskortingen voor AOW-gerechtigden. De ouderenkorting bedraagt maximaal 1.726 euro per jaar; de alleenstaande-ouderenkorting is 449 euro per jaar.

Landelijke toeslagen

Toeslagen zijn bijdragen van de overheid om tegemoet te komen in de kosten voor de zorgverzekering, huur of kind(eren). Of een huishouden recht heeft op bepaalde toeslagen, is afhankelijk van een aantal factoren (bijvoorbeeld inkomen).

De volgende toeslagen zijn van belang voor de voorbeeldhuishoudens:

Zorgtoeslag

Zorgtoeslag is een bijdrage van de overheid voor de kosten van de zorgverzekering. Iemand kan aanspraak maken op zorgtoeslag vanaf 18 jaar. Dit geldt voor zowel alleenstaanden als stellen. Het inkomen moet wel onder de inkomensgrens vallen. Een alleenstaande heeft recht op zorgtoeslag bij een toetsinkomen van 31.998 euro of minder. Voor samenwonenden is deze grens 40.944 euro.

Naast de inkomensgrens is er ook een vermogensgrens voor de zorgtoeslag. In 2022 bedraagt deze voor alleenstaanden 120.020 euro en voor paren 151.767 euro.

De zorgtoeslag voor een alleenstaande is maximaal 111 euro per maand. Voor een stel is de zorgtoeslag maximaal 212 euro. Hoe lager het inkomen, hoe meer toeslag iemand ontvangt.

Huurtoeslag

Huurtoeslag is een bijdrage van de overheid in de huurkosten. Huurders van een zelfstandige huurwoning kunnen in aanmerking komen voor huurtoeslag. De hoogte van de huurtoeslag is afhankelijk van het inkomen, het vermogen, de huishoudsamenstelling en de huur.

Vanaf 1 januari 2020 kent de huurtoeslag geen inkomensgrenzen meer, maar wordt de huurtoeslag inkomensafhankelijk afgebouwd. De vermogensgrens voor de huurtoeslag van 31.747 euro per persoon is strenger dan voor de zorgtoeslag.

Huishoudens krijgen boven de minimale basishuur¹ volledige huurtoeslag tot een huur van 442,46 euro. Voor een huur boven dit bedrag wordt voor een- en tweepersoonshuishoudens 65 procent van de huur tot 633,25 euro vergoed. Voor huishoudens vanaf drie personen is dit tot een huur van 678,66 euro. Alleenstaanden of ouderen/ hulpbehoevenden krijgen boven deze huur tot een huur van maximaal 763,47 euro vervolgens nog 40 procent vergoed.

Kinderopvangtoeslag

Kinderopvangtoeslag is een tegemoetkoming in de kosten van kinderopvang. De kinderopvangtoeslag is geregeld in de Wet Kinderopvang. De wet geldt voor dagopvang voor kinderen van 0 tot 4 jaar en buitenschoolse opvang voor basisschoolkinderen. Maar ook voor opvang door ouderparticipatiecrèches of gastouders via een gastouderbureau en voor de peuterspeelzaal. Informele opvang door familie of kennissen valt hier dus niet onder. Om voor kinderopvangtoeslag in aanmerking te komen moet de instelling zijn aangemeld bij het Landelijk Register Kinderopvang. Ook moeten, in het geval van paren, beide ouders werken, tenzij er een re-integratietraject wordt gevolgd.

De vergoeding wordt berekend over een maximaal uurtarief van 8,50 euro voor kinderen tot vier jaar (dagopvang) en van 7,31 euro voor kinderen in de basisschoolleeftijd (buitenschoolse opvang). Wanneer iemand per uur meer dan dit bedrag betaalt, ontvangt hij of zij over dit extra deel geen toeslag. Er gelden grenzen voor het totaal aantal uren waarvoor kinderopvangtoeslag aangevraagd kan worden.

Kindgebonden budget

Iedereen met kinderen jonger dan 18 jaar kan in aanmerking komen voor het kindgebonden budget. Dit is een maandelijks, inkomensafhankelijke bijdrage in de kosten van kinderen. Voorwaarde is dat iemand zijn of haar kind 'in belangrijke mate onderhoudt'.

Alleenstaande ouders met een verzamelinkomen tot 22.356 euro ontvangen het maximale kindgebonden budget. Voor paren met kinderen ligt de maximale inkomensgrens op 39.596 euro. Na de inkomensgrens wordt de hoogte van het bedrag geleidelijk

¹ De minimale basishuur is inkomensafhankelijk en bedraagt voor huishoudens op minimumniveau 237,62 euro. (Voor AOW-gerechtigden is dit voor eenpersoonshuishoudens 235,80 euro en voor meerpersoonshuishoudens 233,99 euro). Bij een hoger inkomen wordt de basishuur hoger.

afgebouwd. Het bedrag aan kindgebonden budget is afhankelijk van het aantal kinderen en de leeftijd van de kinderen. Alleenstaande ouders ontvangen meer dan paren, omdat zij recht hebben op een extra vast bedrag van 273,75 euro per maand. Het kindgebonden budget voor het tweede kind is lager dan voor het eerste kind en vanaf het derde kind eveneens lager dan voor het tweede kind. Vanaf 12 jaar is het kindgebonden budget hoger.

Kinderbijslag

Een ouder heeft recht op kinderbijslag voor eigen kinderen en stiefkinderen tot 18 jaar en soms voor pleegkinderen tot 16 jaar. Kinderbijslag wordt eenmaal per kwartaal uitgekeerd. De bedragen worden in het geval van meerdere kinderen bij elkaar opgeteld. De bedragen voor kinderbijslag zijn afhankelijk van de leeftijd van het kind en onafhankelijk van het inkomen. De kinderbijslag voor een kind van 12 tot 18 jaar bedraagt 356,16 euro. Voor 6 tot 12 jaar en voor 0 tot 6 jaar is het respectievelijk 302,74 euro en 249,31 euro.

3.2 Lokaal minimabeleid

Naast de landelijke inkomensondersteunende maatregelen heeft de gemeente Arnhem voor huishoudens met een laag inkomen ook een lokaal minimabeleid. De regelingen die worden opgenomen in de berekeningen komen in de volgende paragrafen aan bod. Ook wordt aangegeven hoe het lokale regeling is verwerkt in de begrotingen.

3.2.1 Lokaal kwijtscheldingsbeleid

De gemeente Arnhem kent een kwijtscheldingsregeling voor de gemeentelijke heffingen. De kwijtscheldingsnorm bedraagt 100 procent van het sociaal minimum. Dat wil zeggen dat, afhankelijk van het vermogen, huishoudens met een inkomen rond het sociaal minimum in principe geen gemeentelijke heffingen hoeven te betalen. Bij een inkomen hierboven wordt wel betalingscapaciteit verondersteld.

De beleidsvrijheid ten aanzien van het kwijtscheldingsbeleid wordt bepaald door landelijke regelgeving. Hierbij wordt aan gemeenten de mogelijkheid geboden om rekening te houden met de kosten voor kinderopvang en om voor AOW'ers uit te gaan van het netto AOW in plaats van de bijstandsbedragen. De gemeente Arnhem maakt gebruik van de mogelijkheid om uit te gaan van de verhoogde norm voor AOW'ers én houdt rekening met de kosten voor kinderopvang bij de bepaling van de betalingscapaciteit.

Bij het Waterschap Rijn en IJssel is kwijtschelding mogelijk voor de zuiveringsheffing en de watersysteemheffing ingezetenen. Bij de berekening van de kwijtschelding hanteert het waterschap, net zoals de gemeente, de norm van 100 procent van de toepasselijke bijstandsnorm.

De kwijtschelding van de gemeentelijke heffingen en het waterschap worden apart berekend. Een toelichting op de berekening van de gemeentelijke heffingen staat in bijlage 1.

3.2.2 Collectieve (aanvullende) zorgverzekering

Het verzekeren tegen ziektekosten is voor iedereen wettelijk verplicht. De gemeente Arnhem biedt inwoners met een laag inkomen een collectieve zorgverzekering

(gemeentepolis) aan. Het gaat om de basisverzekering inclusief een aanvullende verzekering en een tandverzekering.

Deelnemers kunnen kiezen uit verschillende pakketten bij zorgverzekeraar Menzis: GarantVerzorgd 1, GarantVerzorgd 2 en GarantVerzorgd 3, aangevuld met een keuze uit drie tandverzekeringen te weten GTV 250, GTV 500 en GTV 750.

In de meest uitgebreide variant (GarantVerzorgd 3) is tevens het verplichte eigen risico meeverzekerd. Voor dit pakket gelden aanvullende specifieke voorwaarden.²

De totale premie per maand van:

GarantVerzorgd 1 (inclusief tandverzekering): 147,86 euro (129,25+6,83+11,78 euro)

GarantVerzorgd 2 (inclusief tandverzekering): 161,51 euro (129,25+20,48+11,78 euro)

GarantVerzorgd 3 (inclusief tandverzekering): 180,62 euro (129,25+39,59+11,78 euro)

In deze bedragen is de gemeentelijke bijdrage en de korting al verrekend.

Om voor deelname aan de collectieve zorgverzekering in aanmerking te komen, hanteert de gemeente Arnhem een inkomensgrens van 120 procent van de toepasselijke bijstandsnorm. Voor de huishoudens met een zorgvraag ligt de inkomensgrens op 130 procent.

In de begrotingen gaan we uit van basisverzekering met het aanvullende pakket GarantVerzorgd 2 en de goedkoopste tandartsverzekering (GTV 250). Bij de huishoudens waarbij er sprake is van extra kosten aan zorg (*huishoudens met een zorgvraag*) wordt gerekend met het aanvullende pakket GarantVerzorgd 3. Omdat bij dit pakket het eigen risico is meeverzekerd, wordt voor het huishouden met een zorgvraag de post "eigen risico zorgverzekering" op nul gezet. Voor de huishoudens met GarantVerzorgd 2 rekenen we wel met een bedrag voor de reservering van het eigen risico. Voor de alleenstaande van 18 jaar gaan we uit van het goedkoopste collectieve zorgverzekeringspakket GarantVerzorgd 1, GTV 250 en een lager eigen risico (zie hiervoor ook paragraaf 2.3).

De kosten van de premie zijn in de begrotingen opgenomen onder de uitgavepost "zorgverzekering". De zorgtoeslag die huishoudens ontvangen is in de begrotingen opgenomen bij de inkomsten.

3.2.3 Individuele inkomenstoeslag

De individuele inkomenstoeslag (IIT) in de gemeente Arnhem is bedoeld voor inwoners:

- tussen de 21 jaar en de AOW-gerechtigde leeftijd;
- die gedurende een periode van minimaal drie jaar over een laag inkomen beschikken
- die een vermogen hebben dat niet hoger is dan de in de Participatiewet genoemde vermogensgrenzen;
- die afgelopen 12 maanden geen IIT hebben ontvangen;

² Om hiervoor in aanmerking te komen, moet aan twee van de vier onderstaande voorwaarden worden voldaan. Huishouden moet:

- een voorziening vanuit de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) hebben.
- een eigen bijdrage aan het Centraal Administratie Kantoor (CAK) betalen.
- een indicatie Wet langdurige Zorg (WIZ) hebben.
- vorig jaar (2021) het volledige eigen risico hebben betaald.

- die geen zicht hebben op inkomensverbetering (studenten zijn uitgesloten).

De hoogte van de IIT bedraagt voor paren met kinderen tussen 12 en 18 jaar 875 euro per jaar, voor alleenstaande ouders/paren 375 euro per jaar en voor alleenstaanden 260 euro per jaar. De inkomensgrens is voor de meeste huishoudens 105 procent van de geldende norm, alleen voor de paren met oudere kinderen is de grens 110 procent van de norm.

Bij de resultaten van deze rapportage worden de saldi van huishoudens die in aanmerking komen voor de individuele inkomensvoorslag apart gepresenteerd.

3.2.4 De GelrePas

De GelrePas is bedoeld om de maatschappelijke participatie van inwoners met een laag inkomen te bevorderen. Met deze regeling neemt de gemeente Arnhem financiële drempels weg of verlaagt deze voor activiteiten op het gebied van sport en cultuur of andere sociale terreinen, die voor inwoners met een laag inkomen kunnen bestaan. De pas is zowel bedoeld voor volwassenen (18+) als voor kinderen tot 18 jaar. Het betreft een individuele pas.

Om voor de GelrePas in aanmerking te komen mag het inkomen van een huishouden niet hoger zijn dan 120 procent van de geldende bijstandsnorm. Voor huishoudens met kinderen tot 18 jaar geldt een inkomensgrens van 130 procent. Het vermogen mag niet hoger zijn dan het wettelijk vrij te laten vermogen volgens de Participatiewet. De GelrePas is niet voor studenten met studiefinanciering of scholieren met een WTOS-toelagen. Zij kunnen gebruik maken van scholieren- of studentenkortingen.

De GelrePas kent diverse vergoedingen. Voor de volgende leeftijdscategorieën is dat per jaar:

- 0 tot 4 jaar 100 euro;
- 4 tot 18 jaar is dat 335 euro;
- 18 - 65 jaar 200 euro;
- 65 jaar en ouder 125 euro.

Daarbij geldt voor huishoudens met kinderen recht op het volgende:

- 4 tot 18 jaar een kledingtegoed van 100 euro per jaar;
- tot 12 jaar voor schoolgaande kinderen een schoolspullentegoed van 40 per schooljaar;
- vanaf 12 jaar voor schoolgaande kinderen een schoolspullentegoed van 70 per schooljaar;
- voor de kosten van peuteropvang (2 tot 4 jaar) een tegoed van 144 euro per jaar.

Voor de dierenarts geldt een ondersteuning van 135 euro per jaar voor pashouders van 18 jaar en ouder. In de begroting is geen huisdier opgenomen en waardoor deze vergoeding niet wordt doorgerekend in dit onderzoek.

Daarnaast zijn er voor kinderen en volwassenen nog diverse andere vergoedingen. Zo zijn er kortingen voor film, theater, musea, etc. Ook zijn kortingen mogelijk voor zwemabonnementen, cursussen, pasfoto's en voorzieningen zoals de bibliotheek.

De vergoedingen voor maatschappelijke participatie worden doorgerekend via de post "sociale participatie". De kledingvergoeding wordt verrekend met de post "kleding" en de schoolspullenvergoeding met de post "onderwijs".

3.2.5 Particuliere fondsen

In de gemeente Arnhem zijn zowel de Stichting Leergeld als het Jeugdfonds Sport en Cultuur actief.

Stichting Leergeld

De Stichting Leergeld verstrekt (zoveel mogelijk tweedehands) computers, fietsen, fietsreparaties, kosten voor schoolkampen, -excursies en andere schoolactiviteiten. In aanmerking komen in principe kinderen uit huishoudens met een inkomen tot 130 procent van de bijstandsnorm. Computers zijn bedoeld voor kinderen in het voortgezet onderwijs. Voor sportkleding en sportspullen is een bedrag van 100 euro per jaar aan te vragen via Stichting Leergeld. Dit bedrag wordt vervolgens op de GelrePas gestort.

In overleg met de gemeente worden in de begrotingen de kosten van een laptop en een fiets verrekend voor kinderen op het voortgezet onderwijs. Kinderen op het basisonderwijs kunnen ook in aanmerking komen voor een fiets, wanneer zij meer dan 1,5 kilometer van school wonen. Hier wordt in de begrotingen niet van uitgegaan. De laptop wordt verrekend met de post "onderwijs", de fiets met post "vervoer" en de sportkleding met de post "kleding en schoenen".

Jeugdfonds Sport en Cultuur

Het Jeugdfonds Sport en Cultuur vergoedt de contributie voor sport en cultuur voor kinderen die geen gebruik kunnen maken van een GelrePas. In deze rapportage gaan we ervan uit dat kinderen uit gezinnen met een inkomen tot 130 procent van de geldende bijstandsnorm gebruik (kunnen) maken van de GelrePas. Vergoedingen vanuit het Jeugdfonds worden daarom niet in de begrotingen meegenomen.

3.2.6 Energietoeslag

De afgelopen maanden zijn de gemiddelde huishoudelijke kosten van energie sterk gestegen. Het is te verwachten dat de energieprijzen voorlopig hoog zullen blijven. Het kabinet heeft aangegeven dat de gevolgen voor huishoudens gedempt zullen gaan worden. Zo is vanaf 1 juli dit jaar de btw op energie voor een halfjaar verlaagd van 21 procent naar 9 procent.

Voor huishoudens met een inkomen op of net boven het sociaal minimum kunnen gemeenten een eenmalige energietoeslag uitkeren. Voor het verstrekken van deze energietoeslag wordt gebruik gemaakt van het instrument "categoriale bijzondere bijstand". De gemeente kan aan huishoudens die aan de voorwaarden voldoen een energietoeslag toekennen, zonder te controleren of de energiekosten van die inwoners daadwerkelijk sterk gestegen zijn en of die inwoners over voldoende middelen (inkomen en vermogen) beschikken om de energierekening te kunnen betalen.

De gemeente Arnhem stelt aan alle huishoudens met een inkomen dat voldoet aan de inkomensgrenzen van de GelrePas een eenmalige toeslag van 1.550 euro beschikbaar (1.300 inclusief 250 euro wintertoeslag). De grens is voor huishoudens zonder kinderen 120 procent van de norm. Voor huishoudens met kind(eren) is de grens 130 procent. In de begrotingen is deze toeslag verwerkt in de post "gas".

3.2.7 Kinderopvang en peuteropvang

Kinderopvang

Op grond van de Wet kinderopvang kunnen ouders van kinderen tot twaalf jaar een tegemoetkoming toegekend krijgen voor de kosten van kinderopvang. Vervolgens resteert een eigen bijdrage voor deze kosten. Voor deze eigen bijdrage krijgt de bezitter van de GelrePas een korting van 9 euro per maand. Daarnaast krijgen ouders met een inkomen onder 20.584 euro 8 uur van de 16 uur kinderopvang gratis.

Een alleenstaande ouder met een inkomen boven bijstandsniveau zal enkele dagen per week werken en dus gebruik maken van de kinderopvang. In deze rapportage wordt bij een inkomen op 110 procent van de bijstandsnorm uitgegaan van 20 uur kinderopvang per week, bij een inkomen op 120, 130 en 140 procent van de norm wordt uitgegaan van 30 uur kinderopvang per week.

De kosten voor kinderopvang zijn in de begrotingen opgenomen onder de post "kinderopvang". Hierbij is rekening gehouden met de korting via de GelrePas en de gratis uren. De kinderopvangtoeslag is in de begrotingen opgenomen bij de inkomsten.

Peuteropvang

Een alleenstaande ouder met een bijstandsuitkering hoeft geen gebruik van de kinderopvang te maken. Wel gaan we ervan uit dat ze gebruik maken van de peuteropvang. Ook paren zonder werk (met een bijstandsuitkering) of paren waarvan één van beide partners werkt (met een inkomen van 110 tot en met 140 procent van de norm), zullen geen gebruik maken van de kinderopvang, maar van de peuteropvang. We gaan daarbij uit van 2 dagdelen per week. Voor de kosten van de peuteropvang verstrekt de gemeente Arnhem voor de bezitters van de GelrePas 144 euro per jaar aan ondersteuning. Daarnaast krijgen ouders met een inkomen onder 20.584 euro 8 uur van de 16 uur peuteropvang gratis.

Per 1 januari 2018 zijn peuterspeelzalen omgevormd tot kinderdagverblijven. Dit is geregeld in de Wet harmonisatie kinderopvang en peuterspeelzaalwerk. Hierdoor krijgen sommige ouders die gebruik maken van de peuteropvang recht op kinderopvangtoeslag. Eenverdieners (kostwinnergezin) of werkloze alleenstaande ouders komen niet in aanmerking voor kinderopvangtoeslag.

De kosten de peuteropvang zijn in de begrotingen opgenomen onder de post "kinderopvang". De vergoeding via de GelrePas is verrekend met de kosten.

3.2.8 Bijzondere bijstand

De gemeente Arnhem verstrekt voor bijzondere en noodzakelijke kosten bijzondere bijstand. Hierbij wordt rekening gehouden met draagkracht van een huishouden. Het inkomen tot 110 procent van de toepasselijke bijstandsnorm wordt niet als draagkracht aangemerkt; van het inkomen daarboven wordt 25 procent als draagkracht aangemerkt. Voor medische kosten geldt dat 25 procent van het inkomen boven 120 procent van de geldende bijstandsnorm als draagkracht wordt bestempeld.

De bijzondere bijstand wordt in dit onderzoek niet meegenomen omdat deze sterk afhankelijk is van de persoonlijke situatie. Uitzondering zijn de huishoudtypen met een

zorgvraag. Bij deze huishoudtypen gaan we uit van een aantal veronderstellingen (zie ook paragraaf 3.3.3). Indien voor een of meer van deze voorzieningen bijzondere bijstand kan worden aangevraagd, wordt dit meegenomen in de begroting. Overige verstrekkingen vanuit de individuele bijzondere bijstand worden, net als bij de andere huishoudtypen, niet meegenomen.

3.2.9 BB-toeslag jongmeerderjarige

Een zelfstandig wonende jongmeerderjarige komt voor een BB-toeslag in aanmerking als de ouders niet kunnen bijdragen in de inkomsten. Voor de hoogte van de BB-toeslag voor uitwonenden gelden specifieke regels per leefsituatie. Een jongmeerderjarige die dakloos is heeft geen recht op de BB-toeslag. De BB-toeslag is een aanvulling op de uitkering of op het loon van de zelfstandig wonende persoon van 18-21 jaar tot een hoogte van de reguliere norm voor een 21 jarige. In de begrotingen rekenen we dit door met de post "netto loon/uitkering" voor de situatie met bijstand en voor de situatie met minimumloon.

3.3 Huishoudens met een zorgvraag

In dit onderzoek worden voor twee huishoudtypen met extra zorgkosten de financiële situatie onderzocht. Het gaat om een eenoudergezin en een alleenstaande oudere (AOW-gerechtigd).

De uitgaven voor het huishouden met zorg zijn anders dan als er geen sprake is van een zorgvraag. De beschrijving van deze zorgvraag volgt hieronder. Vervolgens hebben we de regelingen van de gemeente Arnhem voor huishoudens met een zorgvraag beschreven met het effect op de maandbegroting van de huishoudens met een zorgvraag.

3.3.1 Uitgangspunten huishoudens met zorgvraag

De begrotingen voor huishoudens met een zorgvraag hebben we gemaakt aan de hand van de volgende zogenoemde zorgprofielen. Vervolgens kan bepaald worden welke extra kosten dit huishouden heeft, en welke vergoedingen daar tegenover staan.

De profielen zijn opgesteld door het Nibud, in samenspraak met Ieder(In)³.

Het profiel voor het huishouden onder de AOW-gerechtigde leeftijd ziet er als volgt uit:

- Stofwisselingsziekte
- Longproblemen
- Hoog medicijngebruik (deels eigen bijdrage voor betalen)
- Rolstoelgebonden
- 2 uur huishoudelijke verzorging per week
- 12 uur persoonlijke verzorging per week
- 4 uur verpleging per week
- Woningaanpassing (drempels weg, verhoogde WC)
- Personenalarmering
- Gebruik belbus / collectief vervoer

Voor de alleenstaande vanaf de AOW-gerechtigde leeftijd geldt het volgende zorgprofiel:

- Stofwisselingsziekte
- Bril

³ Ieder(In) is een belangenorganisatie voor mensen met een beperking of een chronische ziekte

- Gehoorapparaat
- Rollator
- Een medicijn dat door (aanvullende) zorgverzekering vergoed wordt
- Lichte vorm van incontinentie
- Maakt gebruik van de maaltijdvoorziening
- Is aangewezen op een energieverrijkt dieet
- 3 uur huishoudelijke verzorging per week
- 14 uur persoonlijke verzorging per week
- 4 uur verpleging per week
- Personenalarmering
- Gebruik belbus / collectief vervoer
- Woningaanpassing (drempels weg, verhoogde wc)

3.3.2 Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)

De Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) zorgt ervoor dat mensen met een handicap, chronisch zieken en ouderen een zo normaal mogelijk dagelijks leven kunnen leiden. De gemeente bekijkt of hulp nodig is en waarmee iemand het beste is geholpen. Iedere gemeente regelt dit op zijn eigen manier.

Naast algemene taken, zoals het vergroten van de leefbaarheid in de gemeente, heeft de gemeente op basis van de Wmo de volgende taken:

- ondersteuning van mensen met een lichamelijke, psychische of verstandelijke beperking zodat zij mee kunnen doen aan de samenleving, bijvoorbeeld door begeleiding, zinvolle daginvulling, huishoudelijke verzorging, woningaanpassing, vervoer of een rolstoel;
- ondersteuning van mantelzorgers en vrijwilligers, bijvoorbeeld door trainingen, of ondersteuning in het geval dat de mantelzorger ziek is.

Voor de Wmo geldt een inkomensafhankelijke eigen bijdrage van 19 euro per maand ongeacht het aantal producten. Met uitzondering van intramurale zorg via bescherm wonen, waar wel een inkomensafhankelijke eigen bijdrage voor geldt.

3.3.3 Collectieve zorgverzekering

Zoals in paragraaf 3.2.2 staat beschreven, kent de gemeente Arnhem een uitgebreide collectieve zorgverzekering waar huishoudens met extra zorgkosten veel profijt van kunnen hebben: GarantVerzorgd 3. Via dit pakket is onder meer het verplicht eigen risico van 385 euro per jaar meeverzekerd, evenals de eigen bijdrage voor Wmo maatwerkvoorzieningen (tot een bedrag van 300 euro per jaar). Voor dit pakket gelden aanvullende specifieke voorwaarden.

3.3.4 Tegemoetkoming Meerkosten Chronisch Zieken en Gehandicapten

De tegemoetkoming meerkosten voor chronisch zieken en gehandicapten (TM-CZG) is een gemeentelijke bijdrage van 155 euro per jaar, om indirecte zorgkosten te compenseren die niet op een andere manier worden vergoed. De TM-CZG is bedoeld voor een inwoner waarvoor een van de volgende voorwaarden geldt:

- het lopende jaar een eigen bijdrage betaalt aan het CAK voor Wmo hulpmiddelen of zorg thuis.
- in het bezit is van een door de gemeente ontvangen rolstoel op basis van de Wmo

- in het bezit is van een AVAN vervoerspas voor aanvullend vervoer op basis van de Wmo of de zorgtaxi.

In deze rapportage gaan we ervan uit dat de huishoudens met een zorgvraag aan een van deze voorwaarden voldoet en dus voor de bijdrage in aanmerking komen. In de begrotingen is deze tegemoetkoming opgenomen bij de inkomsten. Hierbij de aantekening dat niet alle rechthebbenden in Arnhem hiervan gebruik maken.⁴

3.3.5 Begrotingsposten huishoudens met zorg

Gezien het bovenstaande, zal de begroting van de huishoudens met een zorgvraag op diverse punten afwijken van de standaardbegrotingen:

Huishoudelijke hulp

De huishoudelijke verzorging is in de gemeente Arnhem mogelijk als een algemene voorziening of een maatwerkvoorziening. Veruit het grootste deel heeft de huishoudelijke verzorging als een algemene voorziening, hiervoor geldt een eigen bijdrage via het CAK van 19 euro per maand. Huishoudens die gebruik maken van de gemeentelijke collectieve zorgverzekering (waar we in deze rapportage van uitgaan), krijgen de eigen bijdrage vergoed. Dit wordt verrekend met de uitgavenpost "eigen bijdragen/ betalingen zorg".

Persoonlijke verzorging en verpleging

De persoonlijke verzorging en verpleging vallen in het basispakket van de zorgverzekering. Hierdoor komen er dus geen extra kosten bij.

Maaltijdvoorziening

De maaltijdvoorziening zorgt voor meerkosten ten opzichte van de situatie waarin de warme maaltijd zelf wordt bereid. In deze rapportage veronderstellen we dat de AOW-gerechtigde met zorgvraag niet in staat is om zelf te koken. Het oudere zorghuishouden maakt 5 dagen per week gebruik van de maaltijdvoorziening.

Hierbij hanteren we het volgende:

- De kosten voor een warme maaltijd bedragen in Arnhem gemiddeld 6,50 euro per keer. Dit is een gemiddelde van vers maaltijden (voor-, hoofd-, en nagerecht).
- Volgens de Nibud Prijzengids kost een zelf bereide warme maaltijd voor een alleenstaande 2,51 euro per keer. De meerkosten voor de maaltijdvoorziening zijn daarom 3,99 euro.
- Voor inwoners die vanwege sociaal-medische redenen niet in staat zijn om zelf een maaltijd te bereiden en die in het bezit zijn van een GelrePas is een vergoeding mogelijk van 2,50 euro op de hoofdmaaltijd.

Uitgaande van vijf maaltijden per week, zijn de meerkosten 86,45 euro per maand. Inclusief de korting met de GelrePas wordt dit 32,28 euro per maand. De meerkosten voor de maaltijdvoorziening van de oudere huishoudens met zorgvraag zijn in de begrotingen opgenomen onder de post "voeding".

Dieetkosten

De oudere met een zorgvraag maakt gebruik van een specifiek dieet. De meerkosten van verschillende diëten kunnen zeer uiteenlopen. Bij deze zorgvraag wordt uitgegaan van een energieverrijkt dieet. De meerkosten van dit dieet bedragen 400 euro per jaar. Vergeleken met andere diëten is dit niet bijzonder hoog. De dieetkosten worden vergoed vanuit de

⁴ Persoonlijke mededeling medewerker gemeente Arnhem (via Max Boeschoten)

gemeentepolis GV3. Ook kan er belastingaftrek voor opgevoerd worden mits de kosten niet zijn vergoed. We gaan in dit rapport uit van een vergoeding via de collectieve verzekering.

Collectief vraagafhankelijk vervoer

Het huishouden met een zorgvraag maakt gebruik van aanvullend vervoer. In de gemeente Arnhem gelden hiervoor de volgende tarieven voor ritten tot 25 kilometer:

Tarieven	Opstaptarief	Km-tarief
Wmo met korting	€ 1,01	€ 0,17
Wmo zonder korting	€ 3,32	€ 0,52

Inwoners krijgen een Avan-pas vanuit de Wmo met een kilometerbudget. Dan geldt het bovenste tarief. Boven dat budget geldt het onderste tarief. De hoogte van het kilometerbudget is afhankelijk van de vervoersbehoefte van de inwoners. In het algemeen komt dit neer op 1.500 kilometer per jaar. Dit wordt minder als er ook een andere vervoersvoorziening wordt ingezet, zoals bijvoorbeeld een scootmobiel.

Voor reizen van meer dan 25 kilometer gaan we uit van het Valys vervoer. Hiervoor geldt een kilometerprijs van 20 eurocent. Waarbij de voorwaarde is dat er een bepaalde mate van mobiliteitsbeperking geldt

In de begrotingen wordt gerekend met vier ritten per maand van 5 kilometer enkele reis, wat neerkomt op 14,88 euro per maand.

Daarnaast rekenen we een aantal langere reizen voor bijvoorbeeld het bezoeken van een specialist. Daarbij gaan we uit van 4 ritten per jaar van 50 kilometer enkele reis.

Omgerekend per maand gaat dit om een bedrag van 6,67 euro.

Totaal gaat het dus om een bedrag van 21,22 euro per maand aan extra vervoerskosten vanwege zorg.

Verder gaan we ervan uit dat er geen gebruik wordt gemaakt van de fiets; deze kosten (9,20 euro per maand) zijn daarom uit de begroting van de betreffende huishoudens gehaald. De extra vervoerskosten zijn opgenomen onder de post "vervoer".

Waskosten

Voor de extra waskosten in verband met incontinentie bij het zorghuishouden gaan we uit van twee keer per week extra wassen, wat neerkomt op 10 euro per maand. Deze extra kosten worden opgenomen onder de post "was- en schoonmaakmiddelen".

Medicijnen

Als eigen bijdrage voor medicijnen voor het huishouden onder de AOW-gerechtigde leeftijd (eenoudergezin) met hoog gebruik rekenen we 200 euro op jaarbasis. Dit bedrag is door het Nibud en Ieder(in) vastgesteld in eerder onderzoek. In de collectieve zorgverzekering GV3 wordt 200 euro per jaar vergoed aan dergelijke kosten. De kosten en vergoeding worden verrekend met de uitgavenpost "eigen bijdragen, betalingen zorg".

Woningaanpassing

De kosten voor een woningaanpassing (drempels weg, verhoogde wc), die vanuit de Wmo wordt toegekend, worden doorgegeven aan het CAK voor de inning van de eigen bijdrage.

Deze eigen bijdrage wordt vergoed vanuit de collectieve zorgverzekering. Er komen in de begroting hierdoor geen extra kosten bij.

Voor bepaalde hulpmiddelen en aanpassingen die men zelf doet is belastingaftrek mogelijk. Standaard houden we rekening met een belastingaftrek van 323 euro.

Personenalarmering

De kosten voor de personenalarmering worden volledig vanuit de aanvullende zorgverzekering vergoed. Deze kosten drukken hierdoor niet op de begroting van huishoudens met een zorgvraag die voor deze verzekering in aanmerking komen. In de begrotingen nemen we hiervoor geen extra bedrag op bij de post "eigen bijdragen/betalingen zorg".

Attentiekosten

Naast bovengenoemde zorgkosten rekenen we nog 8 euro per maand voor attentiekosten voor hulp van burens, vrienden, etc. Deze kosten zijn opgenomen onder de post "eigen bijdragen/betalingen zorg".

De bovenstaande kosten en bijbehorende vergoedingen hebben betrekking op de zorgprofielen die als uitgangspunt voor deze minima-effectrapportage zijn gekozen. Uiteraard zal het zorgprofiel per individu verschillend zijn en daarmee zullen er dus ook verschillende kosten zijn. In de gehanteerde zorgprofielen wordt bijvoorbeeld uitgegaan van huishoudelijke verzorging. Niet meegenomen zijn dagbesteding en persoonlijke begeleiding die ook onder de Wmo vallen. Dit is niet in de begrotingen meegenomen, omdat de gekozen zorgprofielen hier niet om vragen.

4 Resultaten zonder gemeentelijk minimabeleid

Voor de gemeente Arnhem hebben we eerst doorerekend welke huishoudens te maken hebben met een tekort zonder dat er gerekend wordt met de gemeentelijke regelingen.

De regelingen die we niet hebben meegenomen in deze exercitie zijn:

- Collectieve zorgverzekering en de vergoedingen die daaruit volgen (in geval van de GV3 bij huishoudens met een zorgvraag)
- GelrePas
- Schoolspullentegoed
- Sportkledingtegoed
- Stichting Leergeld, laptop en fiets
- Energietoeslag
- Tegemoetkoming meerkosten chronisch zieken en gehandicapten
- Maaltijdvergoeding zorg
- Individuele Inkomenstoeslag (IIT)

De kwijschelding van de gemeentelijke en de waterschapslasten wordt wel doorberekend omdat dit een landelijke regeling betreft.

Resultaten

In de tabel 1 wordt de financiële situatie van een huishouden met een bepaald inkomen weergegeven. Het saldo wat er is te zien is het resultaat van de berekening van het besteedbare maandinkomen minus de uitgaven die dat voorbeeldhuishouden heeft. Het is weergegeven op twee manieren, in twee kolommen als:

- *saldo na basispakket*: als alleen de uitgaven uit het basispakket worden gedaan
- *saldo na basispakket en participatie*: als zowel de uitgaven aan het basispakket als die aan sociale participatie zijn gedaan.

De uitleg van deze pakketten is in bijlage 1 opgenomen.

Een negatief saldo is met rood weergegeven.

Bij een aantal huishoudens zien we bij geen enkel inkomen een tekort ontstaan, zoals is te zien in de tabel op de volgende pagina. Dit zijn de oudere huishoudens en het eenoudergezin met jonge kinderen. Hun inkomen is voldoende om alle basisuitgaven plus de uitgaven voor sociale participatie te kunnen doen. Ouderen hebben te maken met een hogere uitkering dan dezelfde huishoudens jonger dan de AOW-leeftijd. Een AOW-uitkering is namelijk ruim 200 euro hoger dan een bijstandsuitkering. De eenoudergezinnen hebben te maken met een alleenstaande ouderkop waardoor hun inkomen is verruimd. Daar komt bij dat jonge kinderen minder kosten dan oudere kinderen.

Bij de andere huishoudtypen zijn wel tekorten te zien.

Zo heeft een alleenstaande onder de AOW-leeftijd vanaf 120 procent voldoende inkomen om de basisuitgaven en uitgaven aan sociale participatie te kunnen doen.

Het eenoudergezin met oudere kinderen kan de begroting pas rondkrijgen op het inkomen van 130 procent van de toepasselijke norm. Bij dat inkomen is de ruimte voldoende om alle basisuitgaven plus kosten sociale participatie te kunnen doen.

Voor een paar zonder kinderen geldt ook het inkomen van 130 procent van de norm als eerste inkomen waarop we geen tekort zien. De tekorten zijn vergelijkbaar als bij het eenoudergezin met oudere kinderen.

Het paar met jonge kinderen heeft in vergelijking tot het paar zonder kinderen bij een lager inkomen geen tekorten meer. Voor hen geldt dat het inkomen van 120 procent voldoende is om alle uitgaven te kunnen bekostigen.

Bij het paar met oudere kinderen zien we een hele andere grens. Daar is het inkomen waarop er net een positief saldo ontstaat 160 procent van de norm. Het saldo is 6 euro wat zeker niet ruim te noemen is. Een tegenslag kunnen ze ook bij dit inkomen niet opvangen. Het inkomen van 160 procent van de norm komt neer op een besteedbaar inkomen van 3.095 euro. Bruto is dit een jaarinkomen 38.096 euro, wat boven modaal is.

Als we alleen kijken naar de basisuitgaven bij de paren met ouderen kinderen dan is op 110 procent van de norm geen tekort te zien. Met een inkomen op het niveau van de bijstand zijn de basisuitgaven alleen ook niet betaalbaar.

Voor alle andere huishoudtypen, met uitzondering van de alleenstaande van 18 jaar, geldt dat de basisuitgaven bij alle inkomens betaalbaar zijn.

Bij de onderzochte zorghuishoudens is de ruimte nog voldoende om de basisuitgaven te kunnen doen. Daarbij moet gezegd worden dat we met een bepaald zorgprofiel werken en dat dit uiteraard per huishouden anders kan zijn waarmee bijvoorbeeld de kosten toenemen. Met als gevolg dat er dan mogelijk wel tekorten te zien zijn.

De zelfstandig wonende 18 jarige heeft te maken grote tekorten. Dit wordt veroorzaakt doordat de norm voor de 18 jarige voor het minimumloon en voor de bijstand heel laag zijn. De ouders worden verondersteld bij te dragen. De inkomsten (DUO inclusief lening) voor een student (derde inkomenssituatie) zijn te laag om de kosten van het zelfstandige wonen te kunnen bekostigen. Mogelijk zullen ze bijverdienen maar die mogelijkheid heeft niet iedere zelfstandig wonende mbo-student⁵.

⁵ Nibud onderzoek: <https://www.nibud.nl/onderzoeksrapporten/nibud-mbo-onderzoek-2021/>

Tabel 1a. Overzicht saldo inkomsten min uitgaven zonder gemeentelijke regelingen

a. Alleenstaande

		saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie
100%	€	24	€ -80
110%	€	53	€ -50
120%	€	140	€ 37
130%	€	227	€ 123
140%	€	301	€ 197
150%	€	372	€ 268
160%	€	425	€ 321
170%	€	446	€ 342

b. Alleenstaande oudere

		saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie
100%	€	246	€ 142
110%	€	267	€ 163
120%	€	353	€ 249
130%	€	435	€ 331
140%	€	495	€ 391
150%	€	525	€ 421
160%	€	563	€ 459
170%	€	608	€ 505

c. Eenoudergezin met 2 jonge kinderen (3 & 5 jaar)

		saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie
100%	€	305	€ 105
110%	€	340	€ 140
120%	€	435	€ 235
130%	€	492	€ 293
140%	€	591	€ 391
150%	€	701	€ 501
160%	€	796	€ 597
170%	€	904	€ 704

d. Eenoudergezin met 2 oudere kinderen (12 & 16 jaar)

		saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie
100%	€	96	€ -134
110%	€	140	€ -90
120%	€	197	€ -33
130%	€	307	€ 77
140%	€	418	€ 187
150%	€	528	€ 298
160%	€	619	€ 389
170%	€	650	€ 420

e. Paar zonder kinderen

		saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie
100%	€	32	€ -135
110%	€	70	€ -97
120%	€	145	€ -22
130%	€	201	€ 34
140%	€	252	€ 85
150%	€	315	€ 148
160%	€	376	€ 209
170%	€	474	€ 307

Tabel 1b. Overzicht saldo inkomsten min uitgaven zonder gemeentelijke regelingen

f. Paar met 2 jonge kinderen (3 & 5 jaar)

		saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie
100%	€	153	€ -110
110%	€	206	€ -57
120%	€	266	€ 3
130%	€	321	€ 58
140%	€	338	€ 75
150%	€	402	€ 139
160%	€	462	€ 199
170%	€	519	€ 256

g. Paar met 2 oudere kinderen (12 & 16 jaar)

		saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie
100%	€	-43	€ -337
110%	€	10	€ -284
120%	€	70	€ -223
130%	€	126	€ -167
140%	€	176	€ -118
150%	€	240	€ -53
160%	€	300	€ 6
170%	€	356	€ 63

h. eenoudergezin met zorgvraag (kind 3 & 5 jaar)

		saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie
100%	€	314	€ 114
110%	€	359	€ 159
120%	€	431	€ 231
130%	€	525	€ 325
140%	€	642	€ 443
150%	€	752	€ 552
160%	€	861	€ 662
170%	€	968	€ 768

i. Alleenstaande oudere met zorgvraag

		saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie
100%	€	124	€ 20
110%	€	145	€ 41
120%	€	197	€ 93
130%	€	279	€ 175
140%	€	346	€ 242
150%	€	376	€ 272
160%	€	413	€ 309
170%	€	458	€ 354

j. Alleenstaande van 18 jaar

		saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie
bijstand	€	-914	€ -1.018
minimumloon	€	-389	€ -493
studiefinanciering	€	-421	€ -525

5 Resultaten bij gemeentelijke minimabeleid

Dit hoofdstuk bevat de resultaten van het onderzoek als ook rekening wordt gehouden met de gemeentelijke regelingen in Arnhem. Alle lokale regelingen waarop de voorbeeldhuishoudens recht hebben zijn verwerkt in de berekeningen. In de tabel op de volgende pagina zijn de resultaten weergegeven van de begrotingen waarin zowel de landelijke als de lokale regelingen zijn verwerkt rekening houdend met het inkomen van het huishouden.

Deze tabel bevat vier kolommen, twee meer dan die uit het vorige hoofdstuk. De twee kolommen extra geven de situatie weer als er ook rekening wordt gehouden met de Individuele Inkomenstoeslag (IIT). Ook daarbij is een kolom met alleen basispakket gepresenteerd naast een kolom met zowel basispakket als kosten aan participatie.

Daarnaast is inzichtelijk gemaakt of en wanneer er een armoedeval optreedt. Dit is aangegeven met een pijltje: als een hoger inkomen leidt tot minder bestedingsruimte dan het lagere inkomen.

- Een rood pijltje betekent een armoedeval ten opzichte van de situatie met een bijstandsuitkering (uitstroomval/werkloosheidsval).
- Een grijs pijltje betekent een armoedeval ten opzichte van het voorliggende inkomensniveau (doorstroomval).

Het kan voorkomen dat een huishouden op een bepaald inkomensniveau te maken heeft met zowel een doorstroom- als een uitstroomval. In dat geval kleurt het pijltje rood.

Uit de tabel valt af te lezen dat er voor een alleenstaande met een bijstandsuitkering 148 euro per maand resteert nadat alle uitgaven uit het basispakket zijn gedaan. Als naast de uitgaven uit het basispakket ook alle uitgaven aan sociale participatie zijn gedaan, dan is er een bestedingsruimte van 61 euro.

5.1 Bestedingsruimte

5.1.1 Na invulling van alleen het basispakket

Uit de tweede kolom 'saldo na basispakket' blijkt dat alle onderzochte huishoudens, met uitzondering van de zelfstandig wonende 18 jarigen, voldoende inkomsten hebben om de uitgaven uit het basispakket te betalen.

5.1.2 Na invulling van het basispakket inclusief sociale participatie

Als ook wordt gekeken naar de uitgaven aan sociale participatie zien we een beperkt aantal tekorten ontstaan. In de tekst na de tabel is per huishoudtype het resultaat besproken.

Tabel 2a. Overzicht saldo inkomsten min uitgaven per maand

a. Alleenstaande		inclusief inkomenstoeslag			
		saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie	saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie
100%	€	148	€ 61	€ 170	€ 83
110%	€	177	€ 90	€ 177	€ 90
120%	€	265	€ 178		
130%	€	227 ↓	€ 123 ↓		
140%	€	301	€ 197		

b. Alleenstaande oudere		inclusief inkomenstoeslag			
		saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie	saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie
100%	€	372	€ 278		
110%	€	393	€ 299		
120%	€	478	€ 385		
130%	€	435 ↓	€ 331 ↓		
140%	€	495	€ 391		

c. Eenoudergezin met 2 jonge kinderen (3 & 5 jaar)		inclusief inkomenstoeslag			
		saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie	saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie
100%	€	451	€ 305	€ 482	€ 336
110%	€	486	€ 339	€ 486	€ 339
120%	€	581	€ 435		
130%	€	638	€ 491		
140%	€	591 ↓	€ 391 ↓		

d. Eenoudergezin met 2 oudere kinderen (12 & 16 jaar)		inclusief inkomenstoeslag			
		saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie	saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie
100%	€	270	€ 113	€ 301	€ 144
110%	€	314	€ 156	€ 314	€ 156
120%	€	371	€ 213		
130%	€	474	€ 316		
140%	€	418 ↓	€ 187 ↓		

e. Paar zonder kinderen		inclusief inkomenstoeslag			
		saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie	saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie
100%	€	157	€ 23	€ 188	€ 55
110%	€	195	€ 61	€ 195	€ 61
120%	€	270	€ 137		
130%	€	201 ↓	€ 34 ↓		
140%	€	252	€ 85		

f. Paar met 2 jonge kinderen (3 & 5 jaar)		inclusief inkomenstoeslag			
		saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie	saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie
100%	€	291	€ 98	€ 322	€ 129
110%	€	342	€ 149	€ 342	€ 149
120%	€	404	€ 211		
130%	€	458	€ 264		
140%	€	338 ↓	€ 75 ↓		

a. Alleenstaande

Een alleenstaande met een bijstandsuitkering heeft nadat alle uitgaven uit zowel het basispakket als het pakket voor sociale participatie zijn gedaan een saldo van 61 euro. Dit loopt op naar 178 euro bij een inkomen van 120 procent. Bij het inkomen op 130 procent van het toepasselijke minimum daalt de bestedingsruimte naar 123 euro. Op deze daling komen we in paragraaf 4.4 terug.

b. Alleenstaande oudere

Bij een alleenstaande oudere is het saldo hoger dan bij een alleenstaande onder de AOW-leeftijd. Dat komt omdat de AOW-uitkering hoger is dan de bijstandsuitkering en doordat de bijstandsuitkering vanaf de AOW-leeftijd hoger is dan onder de AOW-leeftijd.

We gaan voor ouderen weliswaar uit van iets hogere uitgaven voor energie en niet-vergoede ziektekosten (zelfzorgmiddelen), maar die worden enigszins gedempt door iets lagere uitgaven aan verzekeringen en vervoer.

c. Eenoudergezin met 2 jongere kinderen (3 en 5 jaar)

Het eenoudergezin met twee jongere kinderen heeft ruim voldoende bestedingsruimte om naast alle uitgaven uit het basispakket alle uitgaven uit het pakket voor sociale participatie te kunnen doen. Voor dit huishouden op bijstandsniveau is er een positief saldo van ruim 300 euro.

d. Eenoudergezin met 2 oudere kinderen (12 en 16 jaar)

Ook het eenoudergezin met kinderen van 12 en 16 jaar kan zowel het basispakket als de kosten voor sociale participatie bekostigen. De bestedingsruimte per maand is lager dan bij het eenoudergezin met jongere kinderen. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de hogere kosten voor onderwijs, voeding en vervoer.

De hogere uitgaven voor oudere kinderen worden enigszins gecompenseerd door de hogere landelijke toeslagen (kinderbijslag en kindgebonden budget) en door de hogere vergoedingen voor oudere kinderen vanuit het minimabeleid.

e. Paar zonder kinderen

Het paar zonder kinderen heeft op bijstandsniveau nauwelijks een positief saldo. Dat maakt dit huishouden erg kwetsbaar. Als er sprake is van persoonlijk onvermijdbare uitgaven (onverwachte zorgkosten, een hogere huur, schulden, etc.) dan zal dit al snel leiden tot een tekort.

Een belangrijke oorzaak van het lage saldo ligt in het feit dat een paar de kosten van twee volwassenen moet dragen, zoals de kosten van de zorgverzekering, kleding en voeding. Deze kosten worden niet gecompenseerd door de hogere bijstandsnorm voor een paar, ten opzichte van de norm voor een alleenstaande.

Tabel 2b. Overzicht saldo inkomsten min uitgaven per maand

f. Paar met 2 jonge kinderen (3 & 5 jaar)				inclusief inkomenstoeslag	
		saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie	saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie
100%	€	291	€ 98	€ 322	€ 129
110%	€	342	€ 149	€ 342	€ 149
120%	€	404	€ 211		
130%	€	458	€ 264		
140%	€	338 ↓	€ 75 ↓		

g. Paar met 2 oudere kinderen (12 & 16 jaar)				inclusief inkomenstoeslag	
		saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie	saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie
100%	€	131	€ -73	€ 204	€ 0
110%	€	182	€ -22	€ 255	€ 51
120%	€	244	€ 40	€ 244 ↓	€ 40 ↓
130%	€	293	€ 89		
140%	€	176 ↓	€ -118 ↓		

f. Paar met 2 jonge kinderen (3 en 5 jaar)

Het paar met twee jonge kinderen heeft alleen op bijstandsniveau 98 euro over als alle basisuitgaven en de uitgaven aan sociale participatie zijn gedaan.

Het paar met jonge kinderen heeft daarmee een hoger saldo dan het paar zonder kinderen. De extra kosten voor jonge kinderen worden voldoende gecompenseerd door de landelijke (kinderbijslag en kindgebonden budget) en gemeentelijke regelingen (zoals de vergoedingen van de GelrePas en Stichting Leergeld).

g. Paar met 2 oudere kinderen (14 en 16 jaar)

Het paar met twee oudere kinderen kan op twee van de onderzochte inkomensniveaus de maandbegroting rondkrijgen. Op bijstandsniveau is er een maandelijks tekort van 73 euro nadat alle basisuitgaven en uitgaven voor sociale participatie zijn gedaan. Op 110 procent is dat tekort verminderd naar 22 euro en op 120 procent is het saldo positief.

De bestedingsruimte is op alle onderzochte inkomensniveaus lager dan voor het paar met jonge kinderen. De hogere kinderbijslag en het hogere kindgebonden budget wegen niet op tegen de hogere uitgaven die oudere kinderen met zich meebrengen, aan onder meer onderwijs, voeding en kleding. Ook de hogere vergoedingen voor oudere kinderen vanuit het minimabeleid kunnen dit niet compenseren.

5.2 Bestedingsruimte huishoudens met zorgvraag

Tabel 3. Overzicht saldo inkomsten min uitgaven per maand zorghuishoudens

h. Eenoudergezin met zorgvraag (kind 3 & 5 jaar)				inclusief inkomenstoeslag	
	saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie		saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie
100%	€ 407	€ 260	€	438	€ 291
110%	€ 441	€ 295	€	441	€ 295
120%	€ 529	€ 382			
130%	€ 594	€ 447			
140%	€ 641	€ 441	↓		

i. Alleenstaande oudere met zorgvraag				inclusief inkomenstoeslag	
	saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie		saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie
100%	€ 348	€ 255			
110%	€ 370	€ 276			
120%	€ 461	€ 368			
130%	€ 358	€ 254	↓		
140%	€ 336	€ 232	↓		

h. Eenoudergezin met zorgvraag

Het eenoudergezin met zorgvraag heeft geen negatief saldo, maar de bestedingsruimte is iets minder groot dan hetzelfde huishoudtype zonder zorgkosten. Dit verschil niet heel groot omdat vanuit de collectieve zorgverzekering GV3 veel zorgkosten worden vergoed, gecombineerd met de extra ondersteuning vanuit de tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten.

i. Alleenstaande oudere met een zorgvraag

De alleenstaande oudere met een zorgvraag heeft minder bestedingsruimte dan de oudere zonder zorgvraag. Toch zijn er geen tekorten zichtbaar. Bij alleen een AOW-uitkering zonder aanvullend pensioen, resteert er 255 euro per maand. Dit loopt op naar 368 euro per maand bij 120 procent. Bij 130 en 140 procent is het saldo per maand ruim 100 euro lager dan op 120 procent. Dit komt doordat de ondersteuning vanuit minimabeleid wegvalt, zoals die voor de maaltijdvoorziening vanuit de GelrePas.

j. Alleenstaande van 18 jaar

	saldo na basispakket	saldo na basispakket en participatie
Bijstand	€ 54	€ -33
Minimumloon	€ -12	€ -100
Studiefinanciering	€ -407	€ -510

j. Alleenstaande van 18 jaar

De zelfstandig wonende jongere heeft veel moeite met bekostigen van alle uitgaven. De aanvulling vanuit de bijzondere bijstand (BB-toeslag, tot een grens dan de reguliere norm van een 21jarige) zorgt er wel voor dat in de bijstandssituatie de basisuitgaven kunnen worden gedaan. Als er sprake is van een loon uit werk (minimumloon) dan is dit niet mogelijk en zien we een tekort. De BB-toeslag voor de 18 jarige vult aan tot hetzelfde bedrag als bij de bijstandsuitkering maar daar staat tegenover dat een werkende nog wat kosten maakt voor werk. Vandaar dit verschil in saldo en negatieve saldo bij de bekostiging van het basispakket. De zelfstandig wonende 18 jarige student (mbo) komt

niet aanmerking voor de energietoeslag en de GelrePas. De reden dat we hier tekorten zien op de begroting van dit huishouden.

5.3 Armoedeval

Uitstroomval

Een uitstroomval (rode pijltjes) ontstaat als een huishouden op een bepaald inkomensniveau minder overhoudt dan op bijstandsniveau. In de gemeente Arnhem zien we dit vooral bij het inkomen waarbij het huishouden geen recht meer heeft op meerdere minimaregelingen. De kosten die vanuit onder meer de GelrePas worden vergoed gecombineerd met geen recht meer op de energietoeslag, kunnen niet worden gecompenseerd door het hogere inkomen. Dit is te zien bij de paren met kinderen, vier personen kunnen niet meer profiteren van de GelrePas en maken deze kosten wel. Daarnaast zijn ook de rode pijltjes te zien bij de oudere met zorgkosten. Ook hierbij geldt dat de combinatie van wegvallen van regelingen leidt tot een lager saldo dan bij het laagste inkomen (AOW).

Doorstroomval

Van een doorstroomval is sprake als een huishouden op een bepaald inkomensniveau minder overhoudt dan op het voorliggende, lagere inkomensniveau. Bij alle huishoudtypen zonder kinderen is een doorstroomval zichtbaar op 130 procent; de bestedingsruimte is hier lager dan op 120 procent. De doorstroomval wordt al zichtbaar als alleen de basisbestedingen zijn gedaan en wordt groter als ook de uitgaven voor sociale participatie worden meegenomen. De belangrijkste oorzaak van deze doorstroomval zijn zowel het wegvallen van de energietoeslag en de ondersteuning vanuit GelrePas, als de lichte afname van de landelijke toeslagen. Bij de huishoudens met kinderen zien we deze doorstroomval bij het inkomen op 140 procent vanwege de voor hen andere inkomensgrens van de lokale regelingen. De gemeentelijke inkomensondersteuning levert ruimte op om het gedeeltelijke wegvallen van de landelijke ondersteuning en die vanuit Stichting Leergeld te compenseren, wanneer ook de gemeentelijke ondersteuning wegvalt zien we de armoedeval ontstaan. De inkomenstoename is niet voldoende om de kosten aan bijvoorbeeld sport zelf te kunnen bekostigen.

5.4 Huishoudens met langdurig een laag inkomen

Huishoudens zonder kinderen in de gemeente Arnhem, die gedurende 3 jaar of langer van een inkomen moeten leven dat niet hoger is dan 105 procent van de geldende bijstandsnorm, komen in aanmerking voor de Individuele inkomenstoelage (IIT). Voor de huishoudens mét kinderen mag het inkomen niet hoger dan 110 procent van de norm zijn. In de laatste twee kolommen rechts in tabel 1 is het saldo opgenomen 'inclusief inkomenstoelage'.

Uit de tabel valt af te lezen dat een alleenstaande onder de AOW-gerechtigde leeftijd met een inkomen op bijstandsniveau en recht op IIT, maandelijks 170 euro over houdt nadat alle uitgaven uit het basispakket zijn gedaan. Als daarnaast ook alle uitgaven aan participatie zijn gedaan resteert een bedrag van 83 euro.

Bij de paren met oudere kinderen zien we dat het tekort van 73 euro wegvalt. Het tekort wordt door de IIT dus volledig gecompenseerd.

Als we kijken naar de bestedingsruimte inclusief de IIT zien we wel dat er een nieuwe armoedeval ontstaat: bij paren met oudere kinderen met het inkomen op 120 procent heeft minder over dan het inkomen op 110 procent inclusief de IIT.

Overigens kan erover gediscussieerd worden in hoeverre een armoedeval bij een saldo inclusief IIT vergeleken met een hoger inkomensniveau waarin er geen recht op de IIT bestaat, negatief is. De IIT is immers bedoeld voor huishoudens die langdurig op het minimum leven en zeer weinig kans hebben om hun inkomen te verhogen.

6 Conclusies en aanbevelingen

Dit hoofdstuk beschrijft de conclusies van de eerder besproken resultaten. Daarnaast worden er verschillende adviezen gegeven voor de aanpassing van regelingen in het kader van het minima-beleid van de gemeente Arnhem.

6.1 Conclusies

Zoals aan het begin van dit onderzoek is aangegeven zijn de resultaten van dit rapport onderhevig aan een drietal voorwaarden:

1. Men moet goed met geld kunnen omgaan;
2. Men moet alle inkomensondersteuning aanvragen waar men recht op heeft;
3. Er moeten geen hoge persoonlijk onvermijdbare uitgaven zijn.

De conclusies van dit rapport moeten met die voorwaarden in het achterhoofd geïnterpreteerd worden. Kijkend naar de voorwaarden kan gesteld worden dat er heel veel verwacht wordt van huishoudens met een laag inkomen.

De uitkomsten van dit onderzoek laten zien dat de meeste onderzochte huishoudens hun maandbegroting rond kunnen krijgen. Dit is opvallend gelet op de gedaalde koopkracht het afgelopen jaar. De maatregelen om de hoge energierekening te compenseren doen hier duidelijk hun werk. De energietoeslag is mogelijk tijdelijk en van het energieplafond is niet duidelijk hoe lang het doorwerkt. Zeker is dat de hoge energieprijzen niet snel zullen dalen. Het vooruitzicht voor huishoudens met een laag inkomen is daarom verre van rooskleurig.

Dat geldt zeker voor huishoudens met hogere kosten dan waar we in dit onderzoek rekening mee hebben gehouden. Bijvoorbeeld huishoudens met een combinatie van een hogere huur en een onzuinige woning. Zij worden extra geraakt door de hoge energieprijzen terwijl de compensatie voor hen niet veel hoger is dan voor huishoudens met een energiezuinige woning.

Welke huishoudens hebben het moeilijk?

Bijna alle onderzochte huishoudtypen kunnen zowel de kosten van het basispakket als de kosten van sociale participatie betalen. De enige uitzondering is het paar met oudere kinderen en de alleenstaande 18 jarige.

Paren met twee oudere kinderen kunnen op drie onderzochte inkomensniveaus de kosten voor sociale participatie niet bekostigen. Vanaf 120 procent is er een positief saldo. Bij het inkomen op 140 procent zien we weer een tekort optreden vanwege wegvallen van alle minime regelingen. Het huishouden komt terecht op het niveau van alleen de landelijke inkomensondersteuning (tabel 1).

De belangrijkste oorzaak van deze tekorten ligt in het feit dat paren de kosten voor twee volwassenen moeten dragen. Ter vergelijking, een eenoudergezin ontvangt 70 procent van de norm voor een paar plus de alleenstaande ouderkop vanuit het kindgebonden budget, wat samen neerkomt op ongeveer 90 procent van de norm. De extra inkomsten voor paren (van ongeveer 10 procent) ten opzichte van het eenoudergezin wegen vaak niet op tegen de kosten voor een extra volwassene aan bijvoorbeeld voeding, kleding en de zorgverzekering. Daarnaast drukken met name oudere kinderen sterk op de begroting. Deze kosten worden niet volledig gecompenseerd door (leeftijdsafhankelijke) kindgebonden toeslagen.

Bovengenoemde factoren vinden hun oorsprong in het Rijksbeleid. Gemeenten kunnen via het eigen beleid trachten de gevolgen hiervan te repareren. De gemeente Arnhem kent al een aantal inkomensondersteunende regelingen om de bestedingsruimte voor paren met kinderen te verruimen, zoals een gunstige collectieve zorgverzekering, de vergoeding schoolkosten en de GelrePas. Desondanks kunnen paren met oudere kinderen de begroting toch niet rondkrijgen.

De alleenstaande van 18 jaar heeft het ook moeilijk. De bijstandsnorm en het minimumloon voor jongeren is voor hen te laag om een zelfstandig huishouden te voeren als ze niet ondersteund worden door hun ouders. De BB-toeslag helpt hen (ten dele in geval van minimumloon) in de bekostiging van het basispakket.

Zowel paren zonder kinderen als alleenstaanden onder de AOW-gerechtigde leeftijd kunnen de begroting wel rond krijgen, maar de bestedingsruimte op 100 procent is klein. Zo heeft een paar zonder kinderen een positief saldo van 23 euro. Als deze huishouden met extra (onvermijdbare) kosten te maken krijgt, zoals bijvoorbeeld een energie-onzuinige woning, dan kan dit al snel leiden tot een tekort.

Welke huishoudens kennen armoedevallen?

In de gemeente Arnhem hebben alle type huishoudens zonder kinderen te maken met een doorstroomval op 130 procent. Met het wegvallen van de energietoeslag kunnen deze huishoudens de kosten van de basisuitgaven minder goed betalen dan het huishouden dat nog wel recht heeft op de energietoeslag.

Voor de huishoudens met kinderen geldt dat de armoeval bij het inkomen op 140 procent is te zien. Bij dat inkomen komen rechten op meerdere regelingen te vervallen. De inkomenstoename is onvoldoende om deze extra kosten op te vangen.

Als we de IIT bij deze analyse betrekken hebben de paren met oudere kinderen te maken met een armoedeval op 120 procent. Geen recht op IIT levert een lager saldo op dan het inkomen waarop nog net recht op deze toeslag.

Ten aanzien van armoedevallen moet er altijd een afweging worden gemaakt tussen enerzijds het compenseren van kwetsbare huishoudens met een laag inkomen (armoede voorkomen) en anderzijds het effect op de bestedingsruimte bij een stijgend inkomen (werk stimuleren). En het is de vraag in hoeverre mensen zich bij hun beslissing om (meer) te gaan werken, alleen maar laten leiden door het bedrag dat zij onder de streep over houden. Het gevoel om weer mee te tellen, het uitzicht op een mogelijke inkomensstijging en niet meer over elke meevaller verantwoording hoeven afleggen aan de sociale dienst, zijn aspecten die zeker ook mee zullen spelen bij de beslissing om al dan niet werk te aanvaarden. In dit kader is het nog wel van belang te benoemen dat het voor paren aantrekkelijker is om beiden te werken (al heeft een van de partners maar een klein baantje): fiscaal houdt een stel meer over als beide partners parttime werken dan als één persoon fulltime met hetzelfde inkomen werkt.⁶ Dit werkt gunstig uit voor zowel de bestedingsruimte als voor het voorkómen van een eventuele armoedeval.

⁶ Zie hiervoor de WerkZorgberekenaar: <https://werkzorgberekenaar.nibud.nl/introductie>

6.2 Aanbevelingen

Verminder niet-gebruik regelingen

De gemeente Arnhem kent een ruimhartig minimabeleid: bijna alle onderzochte huishoudtypen kunnen de maandbegroting rond krijgen, met uitzondering van het paar met oudere kinderen en de 18 jarige. In het overzicht waarbij alleen de landelijke regelingen zijn doorberekend zien we dat dit echt anders is. De regelingen van de gemeente Arnhem dragen goed bij aan de financiële positie van de huishoudens.

Hierbij moet de gemeente het volgende goed in het oog houden. In de berekeningen is ervan uitgegaan dat alle aanspraken op landelijke en lokale regelingen zijn aangevraagd. Dat is echter niet voor ieder huishouden een vanzelfsprekendheid⁷. De gemeente Arnhem moet het gebruik van landelijke en lokale regelingen blijven stimuleren, bijvoorbeeld door hieraan publiciteit te geven en de toegang tot deze regelingen te vereenvoudigen. Een instrument dat in de gemeente Arnhem wordt ingezet is "Bereken uw recht". Hiermee worden bewoners gewezen op alle mogelijkheden die er zijn.

Voorlichting door intermediairs is vaak ook doeltreffend. Het is daarbij belangrijk dat de intermediairs bekend zijn met alle regelingen die de gemeente Arnhem te bieden heeft en dat zij ook continu op de hoogte worden gebracht van veranderingen in inkomensondersteunende maatregelen.

Stimuleer goed financieel beheer

Om rond te kunnen komen van een minimuminkomen is een goed financieel beheer van het huishouden noodzakelijk. Men reserveert om zo nodig grote uitgaven te kunnen doen voor de vervanging van de inboedel. We gaan ervan uit dat het huishouden niet leent, zodat er niet nog extra kosten van rente en aflossing bijkomen. Veel huishoudens die van een minimum inkomen moeten rondkomen, voeren een goed financieel beheer, maar een deel ook niet. Voor deze huishoudens is het aan te bevelen cursussen of begeleiding te organiseren. Het Nibud, en ook andere (lokale) organisaties, hebben hiervoor een uitgebreid aanbod.

Help energielasten verlagen

De afgelopen maanden zijn de energielasten sterk gestegen. Het is te verwachten dat de energieprijzen voorlopig hoog zullen blijven. Het kabinet heeft aangegeven dat de gevolgen voor huishoudens gedempt zullen gaan worden op meerder manieren. Zo is de btw op energie (aardgas, elektriciteit en stadsverwarming) vanaf 1 juli dit jaar voor een half jaar verlaagd van 21 procent naar 9 procent en gaat er een energieplafond gelden waaronder een lager tarief geldt.

Voor huishoudens met een laag inkomen is de energietoeslag in het leven geroepen. Het Nibud adviseert de gemeente om ten minste aan te sluiten bij de door het ministerie van SZW en VNG opgestelde richtlijn met betrekking tot de doelgroep en het uit te keren bedrag.⁸ Doordat de energietoeslag vanuit de categoriale bijzondere bijstand wordt verstrekt kan de gemeente haar inwoners (alleenstaanden en gezinnen) die aan de voorwaarden voldoen en bij hen bekend zijn ondersteunen. Omdat de toeslag ambtshalve wordt verstrekt, is het belangrijk om huishoudens die niet bij de gemeente bekend zijn zo

⁷ Zie bijvoorbeeld Tempelman, C., Houkes, A. Prins, J. (2011). *Niet-gebruik inkomensondersteunende maatregelen*, Amsterdam: SEO. Te downloaden op www.overheid.nl.

⁸ Zie voor de handreiking: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/03/29/bijlage-3-handreiking-energietoeslag-stimulanz-15-maart-2022>

veel mogelijk actief te benaderen. Bijvoorbeeld via intermediairs, door in overleg te gaan met het IB, de SVB en UWV over de uitwisseling van gegevens. En door een communicatieplan te maken om alle inwoners zo goed mogelijk op de hoogte te brengen van het bestaan van de energietoeslag en de voorwaarden om hiervoor de in aanmerking te komen.

De stijgende energieprijzen worden in het kader van de bijzondere bijstand aangemerkt als 'bijzondere omstandigheden'. Daarmee zullen gemeenten alle aanvragen voor compensatie van de energierekening in behandelingen moeten nemen en indien nodig toekennen. Dit is een punt van aandacht, omdat het aantal behoorlijk kan oplopen.

Ten aanzien van energieverbruik en isolatie, blijkt uit onderzoek dat juist minima vaak in minder goed geïsoleerde woningen wonen en daardoor een hoger dan gemiddeld verbruik hebben. De energielasten zullen een groter deel van de woonlasten, en daarmee ook van de totale begroting, gaan innemen. De toekomstige energietransitie zal ook de nodige kosten met zich meebrengen. Daarbij is het voor bewoners van een huurwoning niet duidelijk of de woningbouwcorporaties dit gaan doorberekenen aan hun huurders. Het Nibud adviseert de gemeente om hierin samen op te trekken met de verhuurders en ook samen middelen in te zetten om de energieverbetering van woningen door te voeren. Huishoudens met een laag inkomen kunnen mogelijk hulp van energieadviseurs of gratis/ goedkope energieboxen aangeboden krijgen. Producten zoals ledlampen en isolatiefolies, waarvan de aanschafkosten voor deze doelgroep vaak te hoog zijn maar met een snelle terugverdientijd hebben, zijn dan het meest effectief.

Breng duidelijk de voordelen van de collectieve zorgverzekering onder de aandacht

De gemeente Arnhem biedt inwoners met een laag inkomen een collectieve zorgverzekering aan. Het gaat om de basisverzekering plus een aanvullend pakket waarin ook de tandartskosten worden meegenomen. Deelnemers zijn met deze verzekering uitgebreider verzekerd dan huishoudens met een gemiddelde verzekering. Door deze uitgebreide verzekering zal het beroep op de bijzondere bijstand lager zijn, wat gunstig uitpakt voor de (uitvoerings)kosten van de sociale dienst. Ook deelnemers aan de collectieve verzekering zijn beter af: zij krijgen een uitgebreid pakket aan medische kosten vergoed.

Het Nibud adviseert de collectieve zorgverzekering actief te promoten zodat iedereen die er recht op heeft van dit dekkingsvoordeel gebruik kan maken.

Laat het eigen risico de vraag naar zorg niet in de weg staan

Steeds vaker ontvangen belangengroeperingen signalen dat huishoudens zorg mijden, zodat zij hun eigen risico niet hoeven aan te spreken. Dit is een onwenselijke situatie. Het eigen risico herverzekerd zou een optie kunnen zijn. Anderzijds zien we dat het herverzekeren van het eigen risico door de zorgverzekeraars bijna volledig wordt doorberekend in de premie. Een belangrijk nadeel hiervan is, dat de verzekerde hierdoor een hogere premie betaalt, ook als (een deel van) het eigen risico niet wordt opmaakt.

Een alternatief is om huishoudens het eigen risico in maandelijkse termijnen als voorschot aan de zorgverzekeraar (of de gemeente) te laten betalen. Mocht er dan zorg nodig zijn, dan heeft men hier als het ware al geld voor opzij gezet. Het deel van het eigen risico dat niet wordt gebruikt, wordt achteraf terugbetaald. Een ander alternatief is om huishoudens met een laag inkomen een tegemoetkoming te verstrekken voor (een deel van) het verbruikte eigen risico. Voor welke optie de gemeente ook kiest, het Nibud adviseert om er goed op toe te zien dat inwoners de zorg blijven zoeken die zij nodig hebben.

Overweeg een ongedeeld budget voor de kosten van kinderen

De gemeente Arnhem zet sterk in op vergoeding van kosten van kinderen. Zo zijn er diverse vergoedingen vanuit de GelrePas, een vergoeding voor schoolkosten en de mogelijkheden die worden geboden door Stichting Leergeld.

Om het gevoel van bestedingsvrijheid voor huishoudens te vergroten, kan de gemeente werken met een ongedeeld budget voor zowel schoolkosten als kosten voor maatschappelijke participatie. Bijvoorbeeld door via de GelrePas een vrij besteedbaar totaalbudget beschikbaar te stellen. In een dergelijke situatie zijn huishoudens vrij in de keuze in welke mate zij de tegemoetkomingen willen besteden aan schoolkosten en in welke mate aan sport- en culturele activiteiten.

Behalve dat een ongedeeld budget de bestedingsvrijheid vergroot, kan dit ook het niet-gebruik tegengaan. Teveel verschillende losse regelingen kan het voor inwoners onoverzichtelijk maken, met als ongewenst effect dat een groep huishoudens onterecht geen gebruik maakt van de mogelijkheden die er zijn.

Onderzoek de mogelijkheid om sociale participatie voor volwassenen extra te vergoeden

De gemeente focust in haar minimabeleid vooral op de ondersteuning van gezinnen met kinderen. Zowel vanuit de Stichting Leergeld als vanuit de GelrePas zijn diverse vergoedingen mogelijk, onder andere voor schoolkosten, (sport)kleding en het lidmaatschap van een vereniging. Dit is een extra stimulans om kinderen deel te laten nemen aan sportieve en culturele activiteiten. Deze brede inzetbaarheid van de regelingen ziet het Nibud als positief.

Voor volwassenen kent de gemeente Arnhem ook een tegemoetkoming voor sportieve of culturele activiteiten vanuit de GelrePas. Dit budget is duidelijk lager dan voor kinderen. Echter, ook voor volwassenen is sociale participatie belangrijk en vaak duurder dan voor kinderen. Het verhogen van de vergoeding voor volwassenen kan helpen om sociale uitsluiting tegen te gaan, wat de kansen op de arbeidsmarkt zou kunnen vergroten. In de begrotingen zien we bij de paren zonder kinderen en de alleenstaande op de laagste inkomensniveau ook niet veel ruimte om extra kosten op te vangen. Daarom adviseert het Nibud om ook aan inwoners vanaf 18 jaar een hogere vergoeding voor sociale participatie te verstrekken.

De zelfstandig wonende 18 jarige student heeft ondanks de studiefinanciering en de lening moeite met rondkomen. De energietoeslag zou ook voor hen beschikbaar moeten zijn, zij krijgen immers ook met de stijgende energiekosten te maken.

6.3 Wijzigingen in 2023

Dit rapport behandelt de financiële situatie van verschillende huishoudtypen in het jaar 2022. Voor het jaar 2023 staan een aantal veranderingen op de planning. Het Nibud berekent jaarlijks op Prinsjesdag de koopkrachtverandering door verwachte wijzigingen in beleid, in prijzen en in inkomens te vertalen in plaatjes voor een set voorbeeldhuishoudens⁹. Hieronder wordt toegelicht welke veranderingen in beleid, prijzen en lonen in 2023 een rol zullen spelen.

⁹ <https://www.nibud.nl/nieuws/nibud-opgelucht/>

In bijlage 4 zijn van deze veranderingen opgenomen welke effecten dit heeft op de koopkracht van diverse groepen huishoudens, waaronder de huishoudens die in dit onderzoek zijn meegenomen.

Beleid

Het belastingtarief in de eerste belastingschijf daalt licht en bijna alle heffingskortingen stijgen. Ook de huurtoeslag, de zorgtoeslag, de kinderbijslag en het kindgebonden budget gaan omhoog. Voor de hoogste inkomens en de zelfstandigen daalt het aantal aftrekposten. Specifiek gaat het om de volgende veranderingen per 1 januari 2023:

- Tarief eerste belastingschijf daalt en heffingskortingen stijgen
- Aftrekposten nadeliger voor hoogste inkomens en zzp'ers
- Weinig veranderingen voor woningeigenaren
- De toeslagen stijgen
- Minimumloon en uitkeringen stijgen

Overige veranderingen:

- Vanaf het schooljaar 2023-2024 hebben studenten weer recht op een basisbeurs. Vanwege de hoge inflatie wordt het bedrag voor uitwonende studenten extra verhoogd. Zij krijgen er elke maand 165 euro bij.
- Voor energie krijgen we te maken met een prijsplafond, dit om de stijging van de energierekening te compenseren.
- De collectiviteitskorting voor de basiszorgverzekering (maximaal 5 procent) verdwijnt per 1 januari. Voor de aanvullende zorgverzekering blijft de collectiviteitskorting wel bestaan.

Prijzen

Het overheidsbeleid is niet het enige dat verandert. In de koopkracht wordt ook rekening gehouden met prijsstijgingen. Dit zijn verwachtingen. Het is immers vooraf niet zeker hoe hoog de prijzen zullen stijgen. De laatste inschatting van het Centraal Planbureau is dat de prijzen in 2023 met gemiddeld 4,3 procent zullen stijgen. Dit is lager dan de prijsstijging zoals we die dit jaar zien. Of de inflatie daadwerkelijk zo zal uitpakken is erg onzeker. Er moet rekening worden gehouden met de mogelijkheid dat de prijzen ook volgend jaar nog sterk blijven stijgen. Daarnaast stijgt de premie voor de basiszorgverzekering naar verwachting gemiddeld met 11 euro per maand.

Lonen

De meeste mensen die in loondienst werken, profiteren volgend jaar waarschijnlijk van de verhoging van het cao-loon. De verwachting is dat de lonen volgend jaar gemiddeld met 3,7 procent zullen stijgen. Net als de prijsstijgingen is dit een gemiddelde. Niet iedereen krijgt evenveel, en ook niet direct vanaf de maand januari. Er zijn ook groepen waar het cao-loon niet stijgt. Zelfstandigen moeten zelf een tarief vaststellen.

Concrete wijzigingen

Begin 2023 is bekend wat zowel de fiscale veranderingen als de effecten van bijvoorbeeld de inflatie op de uitgaven zullen zijn. Doordat het om een samenspel van regelingen gaat is het nu niet te voorspelen hoe dit per huishoudtype en per inkomensniveau uitpakt. Omdat de gemeente Arnhem dit inzicht wil hebben en gebruiken gaat het Nibud de resultaten (tabel en korte bespreking) opnieuw doorrekenen in bijvoorbeeld februari 2023.

Bijlage 1 | Verantwoording uitgaven

Het Nibud gebruikt diverse bronnen voor de referentiecijfers. Hieronder volgt een korte verantwoording van keuzes en bronnen uitgesplitst naar het basispakket en de uitgaven voor sociale participatie. De bedragen in de begrotingen zijn de bedragen voor het jaar 2022. De uitgavenpakketten worden in overleg met andere organisaties regelmatig aangepast. De prijzen van de pakketten worden elk jaar herijkt en zo nodig aangepast.

Basispakket

Huur

Er is gerekend met een huur van 633 euro voor een- en tweepersoonshuishoudens en 679 euro voor meerpersoonshuishoudens.

Energie

Dit is 90 procent van de prijs van gemiddeld verbruik naar huishoudtype. Voor huishoudens vanaf de AOW-gerechtigde leeftijd geldt hierop een opslag van 10 procent. Daarbij hanteert het Nibud de prijs van het gemiddelde verbruik. Bij deze rapportage is uitgegaan van het prijspeil van mei 2022, waarbij rekening is gehouden met lagere energiebelastingen.

Lokale lasten

Dit zijn de gemeentelijke- en waterschapshellingen verminderd met de eventuele kwijschelding.

Het tarief voor de rioolheffing wordt uitgedrukt in een percentage van de WOZ-waarde, namelijk 0,0307 procent van de waarde van de woning. Hierbij zijn we uitgegaan van een WOZ-waarde van 290.000 euro. Dat is de gemiddelde WOZ-waarde in de provincie Gelderland in 2021.

Telefoon, televisie en internet

Deze bedragen zijn gebaseerd op het bellen met een mobiele telefoon met een sim-only abonnement voor 100 tot 150 belminuten per maand met een databundel tot maximaal 500 MB, een basisabonnement voor internet en een basis digitaal televisie abonnement. We gaan er van uit dat iedereen in het huishouden van 12 jaar en ouder een eigen mobiele telefoon heeft.

Zorgverzekeringen

Dit betreft de nominale premie van de basis- en aanvullende verzekering inclusief een tandartsverzekering. Voor huishoudens die voldoen aan de voorwaarden zijn de tarieven voor de collectieve basisverzekering en de aanvullende verzekering (incl. tand) gehanteerd.

Overige verzekeringen

Dit betreft een aansprakelijkheidsverzekering, een inboedelverzekering en voor volwassenen in huishoudens onder de pensioengerechtigde leeftijd een uitvaartverzekering.

Onderwijs

Deze bedragen zijn gebaseerd op onderzoek van SEO, zoals gepubliceerd in de Schoolkostenmonitor. Het betreffen onder andere de vrijwillige schoolbijdrage, leermiddelen en gereedschappen, ICT-benodigdheden en kosten voor extra schoolactiviteiten.

Kinderopvang

Dit zijn de kosten inclusief de landelijke vergoeding die wordt gegeven. Voor een alleenstaande ouder gaan we ervan uit dat er op bijstandsniveau gebruik wordt gemaakt van een dagdeel per week peuteropvang. Bij een hoger inkomen gaan we uit van 20 of 30 uur per week kinderopvang. Voor paren gaan we op elk inkomensniveau uit van een dagdeel per week peuteropvang.

Vervoerskosten

Voor ieder lid van het huishouden zijn dit de kosten van een fiets en de kosten voor stads- en streekvervoer met de bus. Hierbij is uitgegaan van een beperkte hoeveelheid vervoer per maand. Voor huishoudens met zorgkosten zijn de kosten van een fiets niet meegerekend maar gelden de kosten voor het collectieve vervoer.

Uitgaven in verband met het verkrijgen of behouden van werk

We houden rekening met werkgerelateerde kosten (vervoer, representatieve kleding). Hiervoor houden we een vast bedrag aan. Ouderen hebben geen werkgerelateerde kosten.

Kleding en schoenen

Deze bedragen zijn gebaseerd op het Nibud-basispakket voor kleding. Het gaat hierbij net als bij alle andere uitgavenposten om een goedkoop pakket met nieuwe artikelen. De bedragen zijn gebaseerd op de prijzen van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

Inboedel en onderhoud

Bedragen zijn gebaseerd op het Nibud-basispakket voor inboedel en onderhoud. De bedragen zijn gebaseerd op de prijzen van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en eigen onderzoek.

Niet-vergoede ziektekosten

In het basispakket zitten kosten die elk huishouden heeft. De kosten betreffen de huisapotheek met pleisters, aspirines e.d. plus het bedrag dat een huishouden maximaal kwijt kan zijn aan het eigen risico van de zorgverzekering.

Zelfzorgmiddelen

In het basispakket zitten kosten die elk huishouden heeft. Deze kosten betreffen de huisapotheek met pleisters, aspirines e.d. Voor AOW-gerechtigden is een hoger bedrag opgenomen dan voor jongere huishoudens. Voor huishoudens met zorg is het bedrag ook hoger en is de vergoeding hiervoor in de hoogte verwerkt.

Voeding

De bedragen zijn gebaseerd op de aanbevolen hoeveelheden voor een gezonde voeding van het Voedingscentrum en de prijzen van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

Was- en schoonmaakmiddelen

Dit is een bedrag per huishouden en een bedrag per persoon op basis van Nibud-onderzoek.

Persoonlijke verzorging

Er is uitgegaan van een bedrag per persoon op basis van Nibud-onderzoek.

Diversen

Dit is een bedrag per huishouden en een bedrag per persoon voor diverse uitgaven.

Pakket voor sociale participatie

Het bedrag dat overblijft nadat alle uitgaven uit het basispakket zijn gedaan, is bestemd voor vrije bestedingen, waaronder sociale participatie.

Als voorbeeld heeft het Nibud in samenwerking met het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) een pakket aan uitgaven voor sociale participatie opgesteld. De uitgavenposten waar rekening mee is gehouden staan hieronder weergegeven evenals de richtbedragen voor deze uitgavenposten. Het gaat hierbij om een voorbeeld van een invulling van activiteiten. Bij vakanties/uitgaan kan ook gedacht worden aan andere activiteiten zoals het bezoeken van een museum of zwembad.

Uitgaven aan sociale participatie, bedrag per maand

	€
Contributies en abonnementen	
per kind 4 tot 12 jaar	12,50
per persoon vanaf 12 jaar	18,50
per huishouden	2,50
Bezoek ontvangen	
per persoon	9,50
per huishouden	12,50
Op bezoek gaan	
per persoon	6,50
Vakantie/uitgaan	
per persoon	19,00
per huishouden	25,50
Vervoer	
per kind 4 tot 12 jaar	2,50
per persoon vanaf 12 jaar	8,00

Bron: Hoff et al, SCP/Nibud, 2009, berekeningen Nibud, 2022

Bijlage 2 | Begrotingen

In de volgende tabellen zijn de begrotingen van de verschillende voorbeeldhuishoudens opgenomen. Bovenaan staan de inkomsten en daaronder de uitgaven aan het basispakket en aan sociale participatie. Het basispakket is verdeeld in vaste lasten, reserveringsuitgaven en huishoudelijke uitgaven. In de begrotingen zijn landelijke en lokale inkomensondersteunende maatregelen van de gemeente verwerkt. De uitgavenposten waar lokale tegemoetkomingen tegenover staan zijn aangeduid. De bedragen worden weergegeven in hele euro's, waardoor optellingen een euro te laag of te hoog kunnen lijken.

a. Alleenstaande

	100%	110%	120%	130%	140%
INKOMSTEN					
netto loon/uitkering	1102	1212	1322	1432	1543
zorgtoeslag	111	111	111	111	111
huurtoeslag	328	328	328	304	268
kinderbijslag	0	0	0	0	0
kindgebonden budget	0	0	0	0	0
kinderopvangtoeslag	0	0	0	0	0
voorlopige aanslag	0	0	0	0	0
forfaitaire vergoeding	0	0	0	0	0
totaal inkomsten	1541	1651	1761	1847	1922
VASTE LASTEN					
huur	633	633	633	633	633
energie	21	21	21	145	145
gas	0 **	0 **	0 **	124	124
elektriciteit	21	21	21	21	21
water	9	9	9	9	9
gemeentelijke heffingen	0 *	7 *	26	26	26
waterschapsheffingen	0 *	7 *	11	11	11
telefoon, televisie, internet	65	65	65	65	65
zorgverzekering	162 **	162 **	162 **	162	162
overige verzekeringen	22	22	22	22	22
onderwijs	0	0	0	0	0
kinderopvang	0	0	0	0	0
contributies en abonnementen	2	2	2	2	2
vervoer	17	17	17	17	17
levensonderhoud anderen/betalingsverplichtingen	*	*	*	*	*
werkgerelateerde kosten	0	67	67	67	67
totaal vaste lasten	932	1013	1036	1160	1160
RESERVERINGSUITGAVEN					
kleding en schoenen	55	55	55	55	55
inboedel	73	73	73	73	73
onderhoud huis en tuin	25	25	25	25	25
zelfzorgmiddelen	6	6	6	6	6
eigen risico zorgverzekering	32	32	32	32	32
eigen bijdragen/betalen zorg	0	0	0	0	0
vrijtijdsuitgaven	*	*	*	*	*
totaal reserveringsuitgaven	190	190	190	190	190
Huishoudelijke uitgaven					
voeding	237	237	237	237	237
was- en schoonmaakmiddelen	7	7	7	7	7
persoonlijke verzorging	21	21	21	21	21
huishoudelijke dienstverlening	0	0	0	0	0
huisdieren	*	*	*	*	*
roken	*	*	*	*	*
diversen	5	5	5	5	5
totaal huishoudelijke uitgaven	270	270	270	270	270
TOTAAL UITGAVEN BASISPAKKET	1392	1474	1496	1621	1621
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET	148	177	265	227	301
SOCIALE PARTICIPATIE	87 **	87 **	87 **	104	104
BESCHIKBAAR NA BASIS- EN PARTICIPATIE	61	90	178	123	197

* Deze posten vallen onder het restpakket

Vet en cursief Afhankelijk van gemeentelijke tarieven

• Verminderd met de kwijtschelding

** Lokale tegemoetkomingen en/of meerkosten

b. Alleenstaande oudere

	100%	110%	120%	130%	140%
INKOMSTEN					
netto loon/uitkering	1327	1348	1471	1593	1716
zorgtoeslag	111	111	111	111	109
huurtoeslag	330	330	330	290	229
kinderbijslag	0	0	0	0	0
kindgebonden budget	0	0	0	0	0
kinderopvangtoeslag	0	0	0	0	0
voorlopige aanslag	0	0	0	0	0
forfaitaire vergoeding	0	0	0	0	0
totaal inkomsten	1768	1789	1912	1994	2054
VASTE LASTEN					
huur	633	633	633	633	633
energie	36	36	36	161	161
gas	13 **	13 **	13 **	138	138
elektriciteit	23	23	23	23	23
water	10	10	10	10	10
gemeentelijke heffingen	0 *	0 *	26	26	26
waterschapshoeffingen	0 *	0 *	11	11	11
telefoon, televisie, internet	65	65	65	65	65
zorgverzekering	162 **	162 **	162 **	162	162
overige verzekeringen	13	13	13	13	13
onderwijs	0	0	0	0	0
kinderopvang	0	0	0	0	0
contributies en abonnementen	2	2	2	2	2
vervoer	15	15	15	15	15
levensonderhoud anderen/betalingsverplichtingen	*	*	*	*	*
werkgerelateerde kosten	0	0	0	0	0
totaal vaste lasten	936	936	973	1099	1099
RESERVERINGSUITGAVEN					
kleding en schoenen	55	55	55	55	55
inboedel	73	73	73	73	73
onderhoud huis en tuin	25	25	25	25	25
zelfzorgmiddelen	9	9	9	9	9
eigen risico zorgverzekering	32	32	32	32	32
eigen bijdragen/betalen zorg	0	0	0	0	0
vrijtijdsuitgaven	*	*	*	*	*
totaal reserveringsuitgaven	193	193	193	193	193
Huishoudelijke uitgaven					
voeding	236	236	236	236	236
was- en schoonmaakmiddelen	7	7	7	7	7
persoonlijke verzorging	20	20	20	20	20
huishoudelijke dienstverlening	0	0	0	0	0
huisdieren	*	*	*	*	*
roken	*	*	*	*	*
diversen	5	5	5	5	5
totaal huishoudelijke uitgaven	268	268	268	268	268
TOTAAL UITGAVEN BASISPAKKET	1397	1397	1434	1559	1559
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET	372	393	478	435	495
SOCIALE PARTICIPATIE	93 **	93 **	93 **	104	104
BESCHIKBAAR NA BASIS- EN PARTICIPATIE	278	299	385	331	391

* Deze posten vallen onder het restpakket

Vet en cursief Afhankelijk van gemeentelijke tarieven

• Verminderd met de kwijtschelding

** Lokale tegemoetkomingen en/of meerkosten

c. Eenoudergezin met 2 jonge kinderen (3 & 5 jaar)

	100%	110%	120%	130%	140%
INKOMSTEN					
netto loon/uitkering	1102	1142	1243	1343	1444
zorgtoeslag	111	111	111	111	111
huurtoeslag	358	358	358	358	358
kinderbijslag	166	166	166	166	166
kindgebonden budget	467	467	467	467	467
kinderopvangtoeslag	0	424	778	778	1061
voorlopige aanslag	0	70	79	89	98
forfaitaire vergoeding	0	0	0	0	0
totaal inkomsten	2204	2738	3202	3312	3705
VASTE LASTEN					
huur	679	679	679	679	679
energie	110	110	110	110	235
gas	42 **	42 **	42 **	42 **	167
elektriciteit	68	68	68	68	68
water	17	17	17	17	17
gemeentelijke heffingen	0 *	0 *	0 *	32	32
waterschapshoeffingen	0 *	0 *	0 *	21	21
telefoon, televisie, internet	65	65	65	65	65
zorgverzekering	162 **	162 **	162 **	162	162
overige verzekeringen	28	28	28	28	28
onderwijs	7 **	7 **	7 **	7 **	10
kinderopvang	0 **	433 **	801 **	801 **	1105
contributies en abonnementen	2	2	2	2	2
vervoer	27	27	27	27	27
levensonderhoud anderen/betalingsverplichtingen	*	*	*	*	*
werkgerelateerde kosten	0	67	67	67	67
totaal vaste lasten	1097	1597	1965	2019	2451
RESERVERINGSUITGAVEN					
kleding en schoenen	101 **	101 **	101 **	101 **	109
inboedel	90	90	90	90	90
onderhoud huis en tuin	25	25	25	25	25
zelfzorgmiddelen	6	6	6	6	6
eigen risico zorgverzekering	32	32	32	32	32
eigen bijdragen/betalen zorg	0	0	0	0	0
vrijtijdsuitgaven	*	*	*	*	*
totaal reserveringsuitgaven	254	254	254	254	262
Huishoudelijke uitgaven					
voeding	332	332	332	332	332
was- en schoonmaakmiddelen	11	11	11	11	11
persoonlijke verzorging	49	49	49	49	49
huishoudelijke dienstverlening	0	0	0	0	0
huisdieren	*	*	*	*	*
roken	*	*	*	*	*
diversen	10	10	10	10	10
totaal huishoudelijke uitgaven	402	402	402	402	402
TOTAAL UITGAVEN BASISPAKKET	1753	2252	2621	2674	3115
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET	451	486	581	638	591
SOCIALE PARTICIPATIE	147 **	147 **	147 **	147 **	200
BESCHIKBAAR NA BASIS- EN PARTICIPATIE	305	339	435	491	391

* Deze posten vallen onder het restpakket

Vet en cursief Afhankelijk van gemeentelijke tarieven

- Verminderd met de kwijtschelding
- ** Lokale tegemoetkomingen en/of meerkosten

d. Eenoudergezin met 2 oudere kinderen (12 & 16 jaar)

	100%	110%	120%	130%	140%
INKOMSTEN					
****	1102	1212	1322	1432	1543
zorgtoeslag	111	111	111	111	111
huurtoeslag	358	358	358	358	358
kinderbijslag	237	237	237	237	237
kindgebonden budget	525	525	525	525	525
kinderopvangtoeslag	0	0	0	0	0
voorlopige aanslag	0	0	0	0	0
forfaitaire vergoeding	0	0	0	0	0
totaal inkomsten	2333	2443	2553	2663	2774
VASTE LASTEN					
huur	679	679	679	679	679
energie	110	110	110	110	235
gas	42 **	42 **	42 **	42 **	167
elektriciteit	68	68	68	68	68
water	17	17	17	17	17
gemeentelijke heffingen	0 *	0 *	32	32	32
waterschapsheffingen	0 *	0 *	21	21	21
telefoon, televisie, internet	75	75	75	75	75
zorgverzekering	162 **	162 **	162 **	162	162
overige verzekeringen	28	28	28	28	28
onderwijs	74 **	74 **	74 **	74 **	99
kinderopvang	0	0	0	0	0
contributies en abonnementen	2	2	2	2	2
vervoer	46 **	46 **	46 **	52	52
levensonderhoud anderen/betalingsverplichtingen	*	*	*	*	*
werkgerelateerde kosten	0	67	67	67	67
totaal vaste lasten	1193	1259	1312	1320	1470
RESERVERINGSUITGAVEN					
kleding en schoenen	129 **	129 **	129 **	129 **	146
inboedel	99	99	99	99	99
onderhoud huis en tuin	25	25	25	25	25
zelfzorgmiddelen	6	6	6	6	6
eigen risico zorgverzekering	32	32	32	32	32
eigen bijdragen/betalen zorg	0	0	0	0	0
vrijtijdsuitgaven	*	*	*	*	*
totaal reserveringsuitgaven	291	291	291	291	307
Huishoudelijke uitgaven					
voeding	494	494	494	494	494
was- en schoonmaakmiddelen	11	11	11	11	11
persoonlijke verzorging	63	63	63	63	63
huishoudelijke dienstverlening	0	0	0	0	0
huisdieren	*	*	*	*	*
roken	*	*	*	*	*
diversen	10	10	10	10	10
totaal huishoudelijke uitgaven	579	579	579	579	579
TOTAAL UITGAVEN BASISPAKKET	2063	2129	2182	2189	2356
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET	270	314	371	474	418
SOCIALE PARTICIPATIE	158 **	158 **	158 **	158 **	230
BESCHIKBAAR NA BASIS- EN PARTICIPATIE	113	156	213	316	187

* Deze posten vallen onder het restpakket

Vet en cursief Afhankelijk van gemeentelijke tarieven

• Verminderd met de kwijtschelding

** Lokale tegemoetkomingen en/of meerkosten

e. Paar zonder kinderen

	100%	110%	120%	130%	140%
INKOMSTEN					
****	1574	1731	1889	2046	2204
zorgtoeslag	212	212	180	144	108
huurtoeslag	328	328	278	213	142
kinderbijslag	0	0	0	0	0
kindgebonden budget	0	0	0	0	0
kinderopvangtoeslag	0	0	0	0	0
voorlopige aanslag	0	0	0	0	0
forfaitaire vergoeding	0	0	0	0	0
totaal inkomsten	2114	2271	2347	2403	2454
VASTE LASTEN					
huur	633	633	633	633	633
energie	51	51	51	175	175
gas	0 **	0 **	0 **	124	124
elektriciteit	51	51	51	51	51
water	14	14	14	14	14
gemeentelijke heffingen	0 *	32	32	32	32
waterschapshoeffingen	0 *	21	21	21	21
telefoon, televisie, internet	75	75	75	75	75
zorgverzekering	323 **	323 **	323 **	324	324
overige verzekeringen	35	35	35	35	35
onderwijs	0	0	0	0	0
kinderopvang	0	0	0	0	0
contributies en abonnementen	8	8	8	8	8
vervoer	35	35	35	35	35
levensonderhoud anderen/betalingsverplichtingen	*	*	*	*	*
werkgerelateerde kosten	0	67	67	67	67
totaal vaste lasten	1173	1293	1293	1418	1418
RESERVERINGSUITGAVEN					
kleding en schoenen	109	109	109	109	109
inboedel	86	86	86	86	86
onderhoud huis en tuin	25	25	25	25	25
zelfzorgmiddelen	10	10	10	10	10
eigen risico zorgverzekering	64	64	64	64	64
eigen bijdragen/betalen zorg	0	0	0	0	0
vrijtijdsuitgaven	*	*	*	*	*
totaal reserveringsuitgaven	294	294	294	294	294
Huishoudelijke uitgaven					
voeding	431	431	431	431	431
was- en schoonmaakmiddelen	9	9	9	9	9
persoonlijke verzorging	42	42	42	42	42
huishoudelijke dienstverlening	0	0	0	0	0
huisdieren	*	*	*	*	*
roken	*	*	*	*	*
diversen	8	8	8	8	8
totaal huishoudelijke uitgaven	489	489	489	489	489
TOTAAL UITGAVEN BASISPAKKET	1957	2077	2077	2202	2202
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET	157	195	270	201	252
SOCIALE PARTICIPATIE	134 **	134 **	134 **	167	167
BESCHIKBAAR NA BASIS- EN PARTICIPATIE	23	61	137	34	85

* Deze posten vallen onder het restpakket

Vet en cursief Afhankelijk van gemeentelijke tarieven

• Verminderd met de kwijtschelding

** Lokale tegemoetkomingen en/of meerkosten

f. Paar met 2 jonge kinderen (3 & 5 jaar)

	100%	110%	120%	130%	140%
INKOMSTEN					
****	1574	1731	1889	2046	2204
zorgtoeslag	212	212	180	144	108
huurtoeslag	358	358	308	243	171
kinderbijslag	166	166	166	166	166
kindgebonden budget	193	193	193	193	193
kinderopvangtoeslag	0	0	0	0	0
voorlopige aanslag	0	0	0	0	0
forfaitaire vergoeding	0	0	0	0	0
totaal inkomsten	2503	2660	2736	2792	2842
VASTE LASTEN					
huur	679	679	679	679	679
energie	127	127	127	127	252
gas	42 **	42 **	42 **	42 **	167
elektriciteit	85	85	85	85	85
water	20	20	20	20	20
gemeentelijke heffingen	0 *	20 *	32	32	32
waterschapshoeffingen	0 *	20 *	21	21	21
telefoon, televisie, internet	75	75	75	75	75
zorgverzekering	323 **	323 **	323 **	324	324
overige verzekeringen	39	39	39	39	39
onderwijs	7 **	7 **	7 **	7 **	10
kinderopvang	0 **	0 **	0 **	2 **	34
contributies en abonnementen	8	8	8	8	8
vervoer	44	44	44	44	44
levensonderhoud anderen/betalingsverplichtingen	*	*	*	*	*
werkgerelateerde kosten	0	67	67	67	67
totaal vaste lasten	1321	1428	1441	1444	1605
RESERVERINGSUITGAVEN					
kleding en schoenen	149 **	149 **	149 **	149 **	157
inboedel	106	106	106	106	106
onderhoud huis en tuin	25	25	25	25	25
zelfzorgmiddelen	10	10	10	10	10
eigen risico zorgverzekering	64	64	64	64	64
eigen bijdragen/betalen zorg	0	0	0	0	0
vrijtijdsuitgaven	*	*	*	*	*
totaal reserveringsuitgaven	354	354	354	354	363
Huishoudelijke uitgaven					
voeding	441	441	441	441	441
was- en schoonmaakmiddelen	12	12	12	12	12
persoonlijke verzorging	70	70	70	70	70
huishoudelijke dienstverlening	0	0	0	0	0
huisdieren	*	*	*	*	*
roken	*	*	*	*	*
diversen	13	13	13	13	13
totaal huishoudelijke uitgaven	537	537	537	537	537
TOTAAL UITGAVEN BASISPAKKET	2212	2319	2332	2335	2504
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET	291	342	404	458	338
SOCIALE PARTICIPATIE	193 **	193 **	193 **	193 **	263
BESCHIKBAAR NA BASIS- EN PARTICIPATIE	98	149	211	264	75

* Deze posten vallen onder het restpakket

Vet en cursief Afhankelijk van gemeentelijke tarieven

• Verminderd met de kwijtschelding

** Lokale tegemoetkomingen en/of meerkosten

g. Paar met 2 oudere kinderen (12 & 16 jaar)

	100%	110%	120%	130%	140%
INKOMSTEN					
****	1574	1731	1889	2046	2204
zorgtoeslag	212	212	180	144	108
huurtoeslag	358	358	308	243	171
kinderbijslag	237	237	237	237	237
kindgebonden budget	252	252	252	252	252
kinderopvangtoeslag	0	0	0	0	0
voorlopige aanslag	0	0	0	0	0
forfaitaire vergoeding	0	0	0	0	0
totaal inkomsten	2633	2790	2866	2922	2972
VASTE LASTEN					
huur	679	679	679	679	679
energie	127	127	127	127	252
gas	42 **	42 **	42 **	42 **	167
elektriciteit	85	85	85	85	85
water	20	20	20	20	20
gemeentelijke heffingen	0 *	20 *	32	32	32
waterschapsheffingen	0 *	20 *	21	21	21
telefoon, televisie, internet	85	85	85	85	85
zorgverzekering	323 **	323 **	323 **	324	324
overige verzekeringen	39	39	39	39	39
onderwijs	74 **	74 **	74 **	74 **	99
kinderopvang	0	0	0	0	0
contributies en abonnementen	8	8	8	8	8
vervoer	63 **	63 **	63 **	70	70
levensonderhoud anderen/betalingsverplichtingen	*	*	*	*	*
werkgerelateerde kosten	0	67	67	67	67
totaal vaste lasten	1417	1524	1537	1545	1695
RESERVERINGSUITGAVEN					
kleding en schoenen	177 **	177 **	177 **	177 **	194
inboedel	114	114	114	114	114
onderhoud huis en tuin	25	25	25	25	25
zelfzorgmiddelen	10	10	10	10	10
eigen risico zorgverzekering	64	64	64	64	64
eigen bijdragen/betalen zorg	0	0	0	0	0
vrijtijdsuitgaven	*	*	*	*	*
totaal reserveringsuitgaven	391	391	391	391	408
Huishoudelijke uitgaven					
voeding	583	583	583	583	583
was- en schoonmaakmiddelen	12	12	12	12	12
persoonlijke verzorging	85	85	85	85	85
huishoudelijke dienstverlening	0	0	0	0	0
huisdieren	*	*	*	*	*
roken	*	*	*	*	*
diversen	13	13	13	13	13
totaal huishoudelijke uitgaven	694	694	694	694	694
TOTAAL UITGAVEN BASISPAKKET	2502	2608	2621	2629	2796
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET	131	182	244	293	176
SOCIALE PARTICIPATIE	204 **	204 **	204 **	204 **	293
BESCHIKBAAR NA BASIS- EN PARTICIPATIE	-73	-22	40	89	-118

* Deze posten vallen onder het restpakket

Vet en cursief Afhankelijk van gemeentelijke tarieven

- Verminderd met de kwijtschelding
- ** Lokale tegemoetkomingen en/of meerkosten

h. Eenoudergezin met zorgvraag (kind 3 & 5 jaar)

	100%	110%	120%	130%	140%
INKOMSTEN					
****	1102	1142	1243	1343	1444
zorgtoeslag	111	111	111	111	111
huurtoeslag	358	358	358	358	358
kinderbijslag	166	166	166	166	166
kindgebonden budget	467	467	467	467	467
kinderopvangtoeslag	0	424	778	778	0
voorlopige aanslag	0	70	79	89	177
forfaitaire vergoeding	13	13	13	13	13
totaal inkomsten	2217	2751	3215	3325	2736
VASTE LASTEN					
huur	679	679	679	679	679
energie	110	110	110	110	235
gas	42 **	42 **	42 **	42 **	167
elektriciteit	68	68	68	68	68
water	17	17	17	17	17
gemeentelijke heffingen	0 *	0 *	4 *	32	32
waterschapshoeffingen	0 *	0 *	4 *	21	21
telefoon, televisie, internet	65	65	65	65	65
zorgverzekering	181 **	181 **	181 **	181 **	162
overige verzekeringen	28	28	28	28	28
onderwijs	7 **	7 **	7 **	7 **	10
kinderopvang	0 **	433 **	801 **	801 **	0
contributies en abonnementen	2	2	2	2	2
vervoer	39 **	39 **	39 **	39 **	39 **
levensonderhoud anderen/betalingsverplichtingen	*	*	*	*	*
werkgerelateerde kosten	0	67	67	67	67
totaal vaste lasten	1128	1628	2004	2049	1358
RESERVERINGSUITGAVEN					
kleding en schoenen	101 **	101 **	101 **	101 **	109
inboedel	90	90	90	90	90
onderhoud huis en tuin	25	25	25	25	25
zelfzorgmiddelen	6	6	6	6	6
eigen risico zorgverzekering	0 **	0 **	0 **	0 **	32
eigen bijdragen/betalen zorg	48 **	48 **	48 **	48 **	63
vrijtijdsuitgaven	*	*	*	*	*
totaal reserveringsuitgaven	270	270	270	270	326
Huishoudelijke uitgaven					
voeding	332	332	332	332	332
was- en schoonmaakmiddelen	21 **	21 **	21 **	21 **	21
persoonlijke verzorging	49	49	49	49	49
huishoudelijke dienstverlening	0	0	0	0	0
huisdieren	*	*	*	*	*
roken	*	*	*	*	*
diversen	10	10	10	10	10
totaal huishoudelijke uitgaven	412	412	412	412	412
TOTAAL UITGAVEN BASISPAKKET	1810	2310	2686	2731	2095
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET	407	441	529	594	641
SOCIALE PARTICIPATIE	147 **	147 **	147 **	147 **	200
BESCHIKBAAR NA BASIS- EN PARTICIPATIE	260	295	382	447	441

* Deze posten vallen onder het restpakket

Vet en cursief Afhankelijk van gemeentelijke tarieven

- Verminderd met de kwijtschelding
- ** Lokale tegemoetkomingen en/of meerkosten

i. Alleenstaande oudere met zorgvraag

	100%	110%	120%	130%	140%
INKOMSTEN					
****	1327	1348	1471	1593	1716
zorgtoeslag	111	111	111	111	109
huurtoeslag	330	330	330	290	229
kinderbijslag	0	0	0	0	0
kindgebonden budget	0	0	0	0	0
kinderopvangtoeslag	0	0	0	0	0
voorlopige aanslag	55	55	54	54	53
forfaitaire vergoeding	13	13	13	13	13
totaal inkomsten	1836	1857	1979	2061	2120
VASTE LASTEN					
huur	633	633	633	633	633
energie	36	36	36	161	161
gas	13 **	13 **	13 **	138	138
elektriciteit	23	23	23	23	23
water	10	10	10	10	10
gemeentelijke heffingen	0 *	0 *	19 *	26	26
waterschapshoeffingen	0 *	0 *	11	11	11
telefoon, televisie, internet	65	65	65	65	65
zorgverzekering	181 **	181 **	181 **	181 **	162
overige verzekeringen	13	13	13	13	13
onderwijs	0	0	0	0	0
kinderopvang	0	0	0	0	0
contributies en abonnementen	2	2	2	2	2
vervoer	27 **	27 **	27 **	27 **	27 **
levensonderhoud anderen/betalingsverplichtingen	*	*	*	*	*
werkgerelateerde kosten	0	0	0	0	0
totaal vaste lasten	967	967	998	1129	1111
RESERVERINGSUITGAVEN					
kleding en schoenen	55	55	55	55	55
inboedel	73	73	73	73	73
onderhoud huis en tuin	25	25	25	25	25
zelfzorgmiddelen	9	9	9	9	9
eigen risico zorgverzekering	0 **	0 **	0 **	0 **	32
eigen bijdragen/betalen zorg	48 **	48 **	48 **	48 **	82 **
vrijtijdsuitgaven	*	*	*	*	*
totaal reserveringsuitgaven	209	209	209	209	275
Huishoudelijke uitgaven					
voeding	268 **	268 **	268 **	322 **	355 **
was- en schoonmaakmiddelen	17 **	17 **	17 **	17 **	17 **
persoonlijke verzorging	21	21	21	21	21
huishoudelijke dienstverlening	0	0	0	0	0
huisdieren	*	*	*	*	*
roken	*	*	*	*	*
diversen	5	5	5	5	5
totaal huishoudelijke uitgaven	311	311	311	365	398
TOTAAL UITGAVEN BASISPAKKET	1487	1487	1518	1704	1785
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET	348	370	461	358	336
SOCIALE PARTICIPATIE	93 **	93 **	93 **	104	104
BESCHIKBAAR NA BASIS- EN PARTICIPATIE	255	276	368	254	232

* Deze posten vallen onder het restpakket
Vet en cursief Afhankelijk van gemeentelijke tarieven
 • Verminderd met de kwijtschelding
 ** Lokale tegemoetkomingen en/of meerkosten

j. Alleenstaande van 18 jaar

	Bijstand	Minimumloon	Studiefinanciering
INKOMSTEN			
****	1102	1102	869
zorgtoeslag	111	111	111
huurtoeslag	198	198	198
kinderbijslag	0	0	0
kindgebonden budget	0	0	0
kinderopvangtoeslag	0	0	0
voorlopige aanslag	0	0	0
forfaitaire vergoeding	0	0	0
totaal inkomsten	1411	1411	1178
VASTE LASTEN			
huur	436	436	436
energie	21	21	145
gas	0 **	0 **	124
elektriciteit	21	21	21
water	9	9	9
gemeentelijke heffingen	0 •	0 •	26
waterschapshoeffingen	0 •	0 •	11
telefoon, televisie, internet	65	65	65
zorgverzekering	148 **	148 **	148 **
overige verzekeringen	22	22	22
onderwijs	187	187	187
kinderopvang	0	0	0
contributies en abonnementen	2	2	2
vervoer	17	17	17
levensonderhoud anderen/betalingsverplichtingen	*	*	*
werkgerelateerde kosten	0	67	67
totaal vaste lasten	908	975	1136
RESERVERINGSUITGAVEN			
kleding en schoenen	55	55	55
inboedel	73	73	73
onderhoud huis en tuin	25	25	25
zelfzorgmiddelen	6	6	6
eigen risico zorgverzekering	21	21	21
eigen bijdragen/betalen zorg	0	0	0
vrijetijdsuitgaven	*	*	*
totaal reserveringsuitgaven	179	179	179
Huishoudelijke uitgaven			
voeding	237	237	237
was- en schoonmaakmiddelen	7	7	7
persoonlijke verzorging	21	21	21
huishoudelijke dienstverlening	0	0	0
huisdieren	*	*	*
roken	*	*	*
diversen	5	5	5
totaal huishoudelijke uitgaven	270	270	270
TOTAAL UITGAVEN BASISPAKKET	1357	1423	1585
BESCHIKBAAR NA BASISPAKKET	54	-12	-407
SOCIALE PARTICIPATIE	87 **	87 **	104
BESCHIKBAAR NA BASIS- EN PARTICIPATIE	-33	-100	-510

* Deze posten vallen onder het restpakket

Vet en cursief Afhankelijk van gemeentelijke tarieven

• Verminderd met de kwijtschelding

** Lokale tegemoetkomingen en/of meerkosten

Bijlage 3 | Overzicht saldo inkomsten minus uitgaven

Toelichting bij de tabel:

- De eerste twee kolommen (zwart) geven het netto inkomen weer en het verschil in netto inkomen tussen twee opeenvolgende inkomensniveaus.
- De volgende drie kolommen (blauw) hebben betrekking op het saldo na invulling van de noodzakelijke uitgaven in het basispakket. Hierbij is ook het verschil in het saldo tussen twee opeenvolgende inkomensniveaus weergegeven. En het verschil in bestedingsruimte op respectievelijk 110, 120 en 130 procent ten opzichte van die op bijstandsniveau.
- De laatste drie kolommen (groen) hebben betrekking op het saldo na invulling van de uitgaven uit het basispakket en het pakket voor sociale participatie. Ook hier zijn de verschillen weergegeven.
- Een negatief saldo op de maandbegroting is in rood weergegeven.
- Indien een hoger inkomen leidt tot minder bestedingsruimte (de zogenoemde armoedeval) dan is dit bij het betreffende inkomensniveau aangegeven met een rood pijltje:

inkomen				na basispakket			na basispakket en participatie			
%	netto inkomen	toename netto inkomen	toename t.o.v. 100%	saldo	verschil met voorgaande inkomens- categorie		saldo	verschil met voorgaande inkomens- categorie		
						verschil met 100%			verschil met 100%	
a. Alleenstaande										
100%	€ 1.541			€ 148			€ 61			
110%	€ 1.651	€ 110	€ 110	€ 177	€ 29	€ 29	€ 90	€ 29	€ 29	
120%	€ 1.761	€ 110	€ 220	€ 265	€ 88	€ 117	€ 178	€ 88	€ 117	
130%	€ 1.847	€ 86	€ 307	€ 227	↓ € -39	€ 78	€ 123	↓ € -55	€ 61	
140%	€ 1.922	€ 74	€ 381	€ 301	€ 74	€ 152	€ 197	€ 74	€ 136	
b. Alleenstaande oudere										
100%	€ 1.768			€ 372			€ 278			
110%	€ 1.789	€ 21	€ 21	€ 393	€ 21	€ 21	€ 299	€ 21	€ 21	
120%	€ 1.912	€ 123	€ 144	€ 478	€ 85	€ 107	€ 385	€ 85	€ 107	
130%	€ 1.994	€ 83	€ 226	€ 435	↓ € -43	€ 64	€ 331	↓ € -53	€ 53	
140%	€ 2.054	€ 60	€ 286	€ 495	€ 60	€ 123	€ 391	€ 60	€ 113	
c. Eenoudergezin met 2 jonge kinderen (3 & 5 jaar)										
100%	€ 2.204			€ 451			€ 305			
110%	€ 2.738	€ 535	€ 535	€ 486	€ 35	€ 35	€ 339	€ 35	€ 35	
120%	€ 3.202	€ 464	€ 998	€ 581	€ 95	€ 130	€ 435	€ 95	€ 130	
130%	€ 3.312	€ 110	€ 1.108	€ 638	€ 57	€ 187	€ 491	€ 57	€ 187	
140%	€ 3.705	€ 393	€ 1.502	€ 591	↓ € -47	€ 139	€ 391	↓ € -100	€ 87	
d. Eenoudergezin met 2 oudere kinderen (12 & 16 jaar)										
100%	€ 2.333			€ 270			€ 113			
110%	€ 2.443	€ 110	€ 110	€ 314	€ 44	€ 44	€ 156	€ 44	€ 44	
120%	€ 2.553	€ 110	€ 220	€ 371	€ 57	€ 101	€ 213	€ 57	€ 101	
130%	€ 2.663	€ 110	€ 331	€ 474	€ 103	€ 204	€ 316	€ 103	€ 204	
140%	€ 2.774	€ 110	€ 441	€ 418	↓ € -56	€ 147	€ 187	↓ € -129	€ 75	
e. Paar zonder kinderen										
100%	€ 2.114			€ 157			€ 23			
110%	€ 2.271	€ 157	€ 157	€ 195	€ 38	€ 38	€ 61	€ 38	€ 38	
120%	€ 2.347	€ 75	€ 233	€ 270	€ 75	€ 113	€ 137	€ 75	€ 113	
130%	€ 2.403	€ 56	€ 289	€ 201	↓ € -69	€ 44	€ 34	↓ € -102	€ 11	
140%	€ 2.454	€ 50	€ 340	€ 252	€ 50	€ 95	€ 85	€ 50	€ 61	
f. Paar met 2 jonge kinderen (3 & 5 jaar)										
100%	€ 2.503			€ 291			€ 98			
110%	€ 2.660	€ 157	€ 157	€ 342	€ 51	€ 51	€ 149	€ 51	€ 51	
120%	€ 2.736	€ 75	€ 233	€ 404	€ 62	€ 113	€ 211	€ 62	€ 113	
130%	€ 2.792	€ 56	€ 289	€ 458	€ 53	€ 167	€ 264	€ 53	€ 167	
140%	€ 2.842	€ 49	€ 339	€ 338	↓ € -120	€ 47	€ 75	↓ € -189	↓ € -23	
g. Paar met 2 oudere kinderen (12 & 16 jaar)										
100%	€ 2.633			€ 131			€ -73			
110%	€ 2.790	€ 157	€ 157	€ 182	€ 51	€ 51	€ -22	€ 51	€ 51	
120%	€ 2.866	€ 75	€ 233	€ 244	€ 62	€ 113	€ 40	€ 62	€ 113	
130%	€ 2.922	€ 56	€ 289	€ 293	€ 49	€ 162	€ 89	€ 49	€ 162	
140%	€ 2.972	€ 49	€ 339	€ 176	↓ € -117	€ 45	€ -118	↓ € -206	↓ € -45	
h. Eenoudergezin met zorgvraag (kind 3 & 5 jaar)										
100%	€ 2.217			€ 407			€ 260			
110%	€ 2.751	€ 535	€ 535	€ 441	€ 35	€ 35	€ 295	€ 35	€ 35	
120%	€ 3.215	€ 464	€ 998	€ 529	€ 88	€ 122	€ 382	€ 88	€ 122	
130%	€ 3.325	€ 110	€ 1.108	€ 594	€ 65	€ 187	€ 447	€ 65	€ 187	
140%	€ 2.736	€ -589	€ 519	€ 641	€ 47	€ 234	€ 441	↓ € -6	€ 181	
i. Alleenstaande oudere met zorgvraag										
100%	€ 1.836			€ 348			€ 255			
110%	€ 1.857	€ 21	€ 21	€ 370	€ 21	€ 21	€ 276	€ 21	€ 21	
120%	€ 1.979	€ 122	€ 143	€ 461	€ 92	€ 113	€ 368	€ 92	€ 113	
130%	€ 2.061	€ 82	€ 225	€ 358	↓ € -104	€ 9	€ 254	↓ € -114	↓ € -1	
140%	€ 2.120	€ 59	€ 284	€ 336	↓ € -22	↓ € -13	€ 232	↓ € -22	↓ € -23	
j. Alleenstaande van 18 jaar										
100%	€ 1.411			€ 54			€ -33			
110%	€ 1.411	€ -	€ -	€ -12	↓ € -67	↓ € -67	€ -100	↓ € -67	↓ € -67	
120%	€ 1.178	€ -233	€ -233	€ -407	↓ € -394	↓ € -461	€ -510	↓ € -411	↓ € -477	
130%	€ 1.717	€ 539	€ 306	€ 118	€ 525	€ 64	€ 15	€ 525	€ 48	
140%	€ 1.792	€ 74	€ 381	€ 368	€ 249	€ 314	€ 264	€ 249	€ 297	

Bijlage 4 | Koopkracht

Het Nibud heeft voor 117 huishoudtypen berekend hoe hun koopkracht zich ontwikkelt tussen 2021 en 2022 en tussen 2022 en 2023. Koopkracht is het verschil tussen inkomen en uitgaven. Een positief koopkrachteffect wil zeggen dat de inkomsten komend jaar harder zullen stijgen dan de uitgaven.

De bedragen zijn in euro's per maand. Alle inkomsten en uitgaven zijn omgerekend naar gemiddelde maandbedragen. Het percentage in 2023 is ten opzichte van het besteedbaar inkomen in 2022 van het voorbeeldhuishouden.

Fiscale voordelen, vakantiegeld, kinderbijslag en dergelijke zijn al bij het netto maandbedrag geteld. Bij de bedragen voor 2023 is het Nibud uitgegaan van een gemiddelde verwachte prijsstijging van 2,6% en bruto loonontwikkeling van 3,7%. Alle fiscale regelingen van 2021, 2022 en 2023 die relevant zijn voor de 117 huishoudtypen zijn gebruikt. Er is vanuit gegaan dat alle toeslagen en inkomensondersteuning worden aangevraagd. Er is geen rekening gehouden met wijzigingen in de bijzondere bijstand of gezondheidssituatie.

De hier genoemde huishoudens zijn slechts voorbeelden, waarbij de situatie simpel is gehouden. Er is geen rekening gehouden met specifieke omstandigheden, zoals reiskostenvergoeding en kinderopvang. In de voorbeelden zijn alleen standaard ziektekosten meegenomen. Afhankelijk van inkomen en gezinssamenstelling is een huurwoning of een eigen woning gespecificeerd met bijpassende huur of hypotheek. De leeftijden van de kinderen hangen samen met het inkomen. De huishoudens met een hoger inkomen zijn over het algemeen ouder en hebben dus over het algemeen oudere kinderen.

In werkelijkheid gebeurt er natuurlijk veel meer in een huishouden. Promotie, veranderen van baan, (gedeeltelijk) stoppen met werken, werkloos raken, gezinsuitbreiding, verhuizing, kinderen naar de middelbare school e.d. zijn gebeurtenissen die veel meer van invloed zijn op het besteedbare inkomen van huishoudens. Als gevolg van het bovenstaande zullen huishoudens zich nooit helemaal herkennen in de hier gegeven voorbeelden.

Hoe werkt het?

Zoek in onderstaande tabellen het soort huishouden en vind het koopkrachteffect dat voor die situatie is berekend. Eerst staan de percentages weergegeven en daarna de maandbedragen. Bijvoorbeeld: Voor een werkende alleenstaande met een bruto inkomen van € 25.000 per jaar stijgt de koopkracht in 2023 naar verwachting met € 192 per maand. Dat is 9,7% van het netto besteedbaar inkomen. In 2022 is de koopkracht juist gedaald met 7%. Per saldo stijgt de koopkracht dus met 2,7%.

In het eerste scenario is gerekend met een gemiddelde verwachte prijsstijging van 2,6% in 2023. In het tweede scenario is gerekend met 5,5%. Als we daar naar kijken, dan zien we dat een alleenstaande met een inkomen van € 25.000 er in 2023 7,1% op vooruit gaat. Over de periode 2021 t/m 2023 betekent dat een totale koopkrachtverandering van 0,1%.

Het bedrag achter de AOW-uitkering is het bruto aanvullend pensioen per jaar.

	scenario 1: inflatie van 2,6% in 2023			scenario 2: inflatie van 5,5% in 2023		
	2022	2023	totaal	2022	2023	totaal
BIJSTAND						
Alleenstaand bijstand	↑ 0,5%	↑ 7,8%	↑ 8,3%	↑ 0,5%	↑ 5,2%	↑ 5,7%
Eenouder 1 kind bijstand	↓ -1,6%	↑ 9,7%	↑ 8,1%	↓ -1,6%	↑ 7,0%	↑ 5,4%
Eenouder 2 kinderen bijstand	↓ -1,9%	↑ 10,4%	↑ 8,5%	↓ -1,9%	↑ 7,7%	↑ 5,8%
Paar 2 kinderen bijstand	↓ -2,0%	↑ 9,0%	↑ 7,0%	↓ -2,0%	↑ 6,4%	↑ 4,4%
UITKERING						
Alleenstaand uitkering, € 20.000	↓ -6,6%	↑ 9,1%	↑ 2,5%	↓ -6,6%	↑ 6,5%	⇒ -0,1%
Alleenstaand uitkering, € 25.000	↓ -6,6%	↑ 9,9%	↑ 3,3%	↓ -6,6%	↑ 7,3%	↑ 0,7%
Paar zonder kinderen beiden uitkering, € 20.000 & € 7.500	↓ -6,2%	↑ 9,2%	↑ 3,0%	↓ -6,2%	↑ 6,7%	↑ 0,5%
Eenouder met 1 kind uitkering, € 15.000	↓ -1,1%	↑ 10,4%	↑ 9,3%	↓ -1,1%	↑ 7,7%	↑ 6,6%
PENSIOEN						
Alleenstaand AOW + € 0	👉 -0,4%	↑ 6,7%	↑ 6,3%	👉 -0,4%	↑ 4,1%	↑ 3,7%
Alleenstaand AOW + € 1.250	↓ -0,9%	↑ 0,7%	⇒ -0,2%	↓ -0,9%	↓ -1,9%	↓ -2,8%
Alleenstaand AOW + € 2.500	↓ -7,2%	↑ 6,4%	↓ -0,8%	↓ -7,2%	↑ 3,8%	↓ -3,4%
Alleenstaand AOW + € 5.000	↓ -7,2%	↑ 6,4%	↓ -0,8%	↓ -7,2%	↑ 3,8%	↓ -3,4%
Alleenstaand AOW + € 10.000	↓ -7,0%	↑ 6,8%	⇒ -0,2%	↓ -7,0%	↑ 4,2%	↓ -2,8%
Alleenstaand AOW + € 15.000	↓ -7,5%	↑ 5,4%	↓ -2,1%	↓ -7,5%	↑ 2,7%	↓ -4,8%
Alleenstaand AOW + € 30.000	↓ -7,8%	↑ 3,0%	↓ -4,8%	↓ -7,8%	👉 0,3%	↓ -7,5%
Paar AOW + € 0 & AOW + € 0	↓ -1,6%	↑ 6,7%	↑ 5,1%	↓ -1,6%	↑ 4,2%	↑ 2,6%
Paar AOW + € 2.500 & AOW + € 0	↓ -6,7%	↑ 6,9%	⇒ 0,2%	↓ -6,7%	↑ 4,4%	↓ -2,3%
Paar AOW + € 5.000 & AOW + € 0	↓ -6,8%	↑ 6,4%	👉 -0,4%	↓ -6,8%	↑ 3,9%	↓ -2,9%
Paar AOW + € 7.500 & AOW + € 0	↓ -6,8%	↑ 6,3%	↓ -0,5%	↓ -6,8%	↑ 3,7%	↓ -3,1%
Paar AOW + € 10.000 & AOW + € 0	↓ -7,1%	↑ 5,7%	↓ -1,4%	↓ -7,1%	↑ 3,2%	↓ -3,9%
Paar AOW + € 15.000 & AOW + € 0	↓ -7,1%	↑ 5,3%	↓ -1,8%	↓ -7,1%	↑ 2,8%	↓ -4,3%
Paar AOW + € 5.000 & AOW + € 2.500	↓ -6,8%	↑ 6,3%	↓ -0,5%	↓ -6,8%	↑ 3,7%	↓ -3,1%
Paar AOW + € 7.500 & AOW + € 5.000	↓ -7,1%	↑ 5,5%	↓ -1,6%	↓ -7,1%	↑ 2,9%	↓ -4,2%
Paar AOW + € 15.000 & AOW + € 2.500	↓ -7,2%	↑ 5,1%	↓ -2,1%	↓ -7,2%	↑ 2,5%	↓ -4,7%
Paar AOW + € 17.500 & AOW + € 7.500	↓ -7,6%	↑ 2,9%	↓ -4,7%	↓ -7,6%	👉 0,3%	↓ -7,3%
Paar AOW + € 35.000 & AOW + € 2.500	↓ -7,6%	↑ 3,2%	↓ -4,4%	↓ -7,6%	↑ 0,5%	↓ -7,1%
Paar AOW + € 35.000 & AOW + € 10.000	↓ -7,8%	↑ 2,9%	↓ -4,9%	↓ -7,8%	⇒ 0,2%	↓ -7,6%
WERKNEMER						
Alleenstaand werkend € 15.000	↑ 0,5%	↑ 4,8%	↑ 5,3%	↑ 0,5%	↑ 2,2%	↑ 2,7%
Alleenstaand werkend € 20.000	↓ -6,8%	↑ 6,4%	👉 -0,4%	↓ -6,8%	↑ 3,8%	↓ -3,0%
Alleenstaand werkend € 25.000	↓ -7,0%	↑ 9,7%	↑ 2,7%	↓ -7,0%	↑ 7,1%	⇒ 0,1%
Alleenstaand werkend € 30.000	↓ -7,1%	↑ 6,8%	👉 -0,3%	↓ -7,1%	↑ 4,1%	↓ -3,0%
Alleenstaand werkend € 35.000	↓ -7,1%	↑ 5,4%	↓ -1,7%	↓ -7,1%	↑ 2,7%	↓ -4,4%
Alleenstaand werkend € 40.000	↓ -7,1%	↑ 3,3%	↓ -3,8%	↓ -7,1%	↑ 0,6%	↓ -6,5%
Alleenstaand werkend € 45.000	↓ -7,1%	↑ 3,8%	↓ -3,3%	↓ -7,1%	↑ 1,1%	↓ -6,0%
Alleenstaand werkend € 55.000	↓ -7,0%	↑ 3,3%	↓ -3,7%	↓ -7,0%	↑ 0,6%	↓ -6,4%
Alleenstaand werkend € 75.000	↓ -7,3%	↑ 2,7%	↓ -4,6%	↓ -7,3%	⇒ 0,0%	↓ -7,3%
Paar zonder kinderen werkend eenverdiener € 45.000	↓ -6,8%	↑ 5,9%	↓ -0,9%	↓ -6,8%	↑ 3,3%	↓ -3,5%
Eenouder 1 kind werkend € 15.000	↓ -1,6%	↑ 6,4%	↑ 4,8%	↓ -1,6%	↑ 3,8%	↑ 2,2%
Eenouder 1 kind werkend € 30.000	↓ -7,2%	↑ 10,3%	↑ 3,1%	↓ -7,2%	↑ 7,6%	👉 0,4%
Eenouder 1 kind werkend € 55.000	↓ -7,1%	↑ 5,5%	↓ -1,6%	↓ -7,1%	↑ 2,8%	↓ -4,3%
Eenouder 2 kinderen werkend € 17.500	↓ -6,6%	↑ 12,6%	↑ 6,0%	↓ -6,6%	↑ 9,9%	↑ 3,3%
Eenouder 2 kinderen werkend € 27.500	↓ -6,9%	↑ 10,7%	↑ 3,8%	↓ -6,9%	↑ 8,0%	↑ 1,1%
Eenouder 2 kinderen werkend € 50.000	↓ -6,9%	↑ 6,6%	👉 -0,3%	↓ -6,9%	↑ 3,9%	↓ -3,0%
Paar 1 kind eenverdiener € 45.000	↓ -7,3%	↑ 6,3%	↓ -1,0%	↓ -7,3%	↑ 3,7%	↓ -3,6%
Paar 2 kinderen eenverdiener € 35.000	↓ -7,0%	↑ 6,9%	⇒ -0,1%	↓ -7,0%	↑ 4,3%	↓ -2,7%
Paar 2 kinderen eenverdiener € 70.000	↓ -7,0%	↑ 4,2%	↓ -2,8%	↓ -7,0%	↑ 1,5%	↓ -5,5%
Paar 3 kinderen eenverdiener € 45.000	↓ -6,8%	↑ 8,1%	↑ 1,3%	↓ -6,8%	↑ 5,4%	↓ -1,4%
Paar zonder kinderen tweeverdiener € 25.000 & € 12.500	↓ -6,8%	↑ 5,3%	↓ -1,5%	↓ -6,8%	↑ 2,7%	↓ -4,1%
Paar zonder kinderen tweeverdiener € 30.000 & € 15.000	↓ -6,9%	↑ 5,0%	↓ -1,9%	↓ -6,9%	↑ 2,3%	↓ -4,6%
Paar zonder kinderen tweeverdiener € 30.000 & € 25.000	↓ -7,0%	↑ 3,5%	↓ -3,5%	↓ -7,0%	↑ 0,9%	↓ -6,1%
Paar zonder kinderen tweeverdiener € 35.000 & € 35.000	↓ -7,1%	↑ 3,2%	↓ -3,9%	↓ -7,1%	↑ 0,5%	↓ -6,6%
Paar zonder kinderen tweeverdiener € 45.000 & € 15.000	↓ -6,9%	↑ 3,3%	↓ -3,6%	↓ -6,9%	↑ 0,7%	↓ -6,2%
Paar zonder kinderen tweeverdiener € 45.000 & € 25.000	↓ -7,0%	↑ 3,8%	↓ -3,2%	↓ -7,0%	↑ 1,1%	↓ -5,9%
Paar zonder kinderen tweeverdiener € 45.000 & € 35.000	↓ -7,1%	↑ 3,6%	↓ -3,5%	↓ -7,1%	↑ 0,9%	↓ -6,2%
Paar zonder kinderen tweeverdiener € 65.000 & € 25.000	↓ -7,0%	↑ 3,2%	↓ -3,8%	↓ -7,0%	↑ 0,5%	↓ -6,5%
Paar zonder kinderen tweeverdiener € 70.000 & € 15.000	↓ -6,9%	↑ 2,6%	↓ -4,3%	↓ -6,9%	⇒ -0,1%	↓ -7,0%
Paar zonder kinderen tweeverdiener € 70.000 & € 45.000	↓ -7,0%	↑ 3,2%	↓ -3,8%	↓ -7,0%	↑ 0,5%	↓ -6,5%
Paar 1 kind tweeverdiener € 30.000 & € 20.000	↓ -6,8%	↑ 4,2%	↓ -2,6%	↓ -6,8%	↑ 1,6%	↓ -5,2%
Paar 1 kind tweeverdiener € 35.000 & € 30.000	↓ -7,4%	↑ 4,3%	↓ -3,1%	↓ -7,4%	↑ 1,6%	↓ -5,8%
Paar 1 kind tweeverdiener € 45.000 & € 10.000	↓ -6,8%	↑ 3,7%	↓ -3,1%	↓ -6,8%	↑ 1,1%	↓ -5,7%
Paar 1 kind tweeverdiener € 45.000 & € 20.000	↓ -6,8%	↑ 3,8%	↓ -3,0%	↓ -6,8%	↑ 1,1%	↓ -5,7%
Paar 1 kind tweeverdiener € 45.000 & € 35.000	↓ -7,6%	↑ 3,6%	↓ -4,0%	↓ -7,6%	↑ 0,9%	↓ -6,7%
Paar 1 kind tweeverdiener € 70.000 & € 10.000	↓ -6,7%	↑ 1,9%	↓ -4,8%	↓ -6,7%	↓ -0,8%	↓ -7,5%
Paar 1 kind tweeverdiener € 70.000 & € 20.000	↓ -6,8%	↑ 2,2%	↓ -4,6%	↓ -6,8%	👉 -0,5%	↓ -7,3%
Paar 1 kind tweeverdiener € 75.000 & € 45.000	↓ -7,6%	↑ 3,3%	↓ -4,3%	↓ -7,6%	↑ 0,6%	↓ -7,0%

	scenario 1: inflatie van 2,6% in 2023			scenario 2: inflatie van 5,5% in 2023		
	2022	2023	totaal	2022	2023	totaal
Paar 2 kinderen tweeverdiener € 30.000 & € 5.000	↓ -7,0%	↑ 6,5%	↓ -0,5%	↓ -7,0%	↑ 3,9%	↓ -3,1%
Paar 2 kinderen tweeverdiener € 30.000 & € 10.000	↓ -6,5%	↑ 5,8%	↓ -0,7%	↓ -6,5%	↑ 3,2%	↓ -3,3%
Paar 2 kinderen tweeverdiener € 30.000 & € 20.000	↓ -6,6%	↑ 5,0%	↓ -1,6%	↓ -6,6%	↑ 2,3%	↓ -4,3%
Paar 2 kinderen tweeverdiener € 35.000 & € 25.000	↓ -6,9%	↑ 4,1%	↓ -2,8%	↓ -6,9%	↑ 1,4%	↓ -5,5%
Paar 2 kinderen tweeverdiener € 45.000 & € 10.000	↓ -6,6%	↑ 4,5%	↓ -2,1%	↓ -6,6%	↑ 1,9%	↓ -4,7%
Paar 2 kinderen tweeverdiener € 45.000 & € 20.000	↓ -6,7%	↑ 4,5%	↓ -2,2%	↓ -6,7%	↑ 1,8%	↓ -4,9%
Paar 2 kinderen tweeverdiener € 45.000 & € 30.000	↓ -7,2%	↑ 5,2%	↓ -2,0%	↓ -7,2%	↑ 2,5%	↓ -4,7%
Paar 2 kinderen tweeverdiener € 45.000 & € 40.000	↓ -7,5%	↑ 4,9%	↓ -2,6%	↓ -7,5%	↑ 2,2%	↓ -5,3%
Paar 2 kinderen tweeverdiener € 60.000 & € 10.000	↓ -6,6%	↑ 3,9%	↓ -2,7%	↓ -6,6%	↑ 1,3%	↓ -5,3%
Paar 2 kinderen tweeverdiener € 60.000 & € 20.000	↓ -6,7%	↑ 4,0%	↓ -2,7%	↓ -6,7%	↑ 1,3%	↓ -5,4%
Paar 2 kinderen tweeverdiener € 60.000 & € 35.000	↓ -7,4%	↑ 3,6%	↓ -3,8%	↓ -7,4%	↑ 0,9%	↓ -6,5%
Paar 2 kinderen tweeverdiener € 60.000 & € 50.000	↓ -7,4%	↑ 3,4%	↓ -4,0%	↓ -7,4%	↑ 0,6%	↓ -6,8%
Paar 2 kinderen tweeverdiener € 65.000 & € 30.000	↓ -7,2%	↑ 3,5%	↓ -3,7%	↓ -7,2%	↑ 0,8%	↓ -6,4%
Paar 2 kinderen tweeverdiener € 85.000 & € 20.000	↓ -7,1%	↑ 1,9%	↓ -5,2%	↓ -7,1%	↓ -0,8%	↓ -7,9%
Paar 2 kinderen tweeverdiener € 85.000 & € 25.000	↓ -7,2%	↑ 2,0%	↓ -5,2%	↓ -7,2%	↓ -0,8%	↓ -8,0%
Paar 2 kinderen tweeverdiener € 85.000 & € 40.000	↓ -7,7%	↑ 2,7%	↓ -5,0%	↓ -7,7%	→ -0,1%	↓ -7,8%
Paar 2 kinderen tweeverdiener € 90.000 & € 7.500	↓ -7,4%	↑ 1,8%	↓ -5,6%	↓ -7,4%	↓ -0,9%	↓ -8,3%
Paar 2 kinderen tweeverdiener € 95.000 & € 65.000	↓ -7,6%	↑ 2,4%	↓ -5,2%	↓ -7,6%	→ -0,4%	↓ -8,0%
Paar 3 kinderen tweeverdiener € 35.000 & € 10.000	↓ -6,4%	↑ 6,6%	→ 0,2%	↓ -6,4%	↑ 3,9%	↓ -2,5%
Paar 3 kinderen tweeverdiener € 35.000 & € 25.000	↓ -6,7%	↑ 4,9%	↓ -1,8%	↓ -6,7%	↑ 2,2%	↓ -4,5%
Paar 3 kinderen tweeverdiener € 55.000 & € 10.000	↓ -6,5%	↑ 5,0%	↓ -1,5%	↓ -6,5%	↑ 2,4%	↓ -4,1%
Paar 3 kinderen tweeverdiener € 55.000 & € 25.000	↓ -6,7%	↑ 4,8%	↓ -1,9%	↓ -6,7%	↑ 2,1%	↓ -4,6%
Paar 3 kinderen tweeverdiener € 55.000 & € 40.000	↓ -7,3%	↑ 5,3%	↓ -2,0%	↓ -7,3%	↑ 2,6%	↓ -4,7%
Paar 3 kinderen tweeverdiener € 80.000 & € 25.000	↓ -7,2%	↑ 4,1%	↓ -3,1%	↓ -7,2%	↑ 1,4%	↓ -5,8%
Paar 3 kinderen tweeverdiener € 85.000 & € 10.000	↓ -6,9%	↑ 3,9%	↓ -3,0%	↓ -6,9%	↑ 1,2%	↓ -5,7%
Paar 3 kinderen tweeverdiener € 90.000 & € 45.000	↓ -7,6%	↑ 2,8%	↓ -4,8%	↓ -7,6%	→ 0,1%	↓ -7,5%
VERVROEGD PENSIOEN EN UITKERING						
Alleenstaand vervroegd pensioen € 17.500	↑ 1,4%	↑ 3,3%	↑ 4,7%	↑ 1,4%	↑ 0,8%	↑ 2,2%
Paar beide vervroegd pensioen	↓ -7,1%	↑ 3,9%	↓ -3,2%	↓ -7,1%	↑ 1,5%	↓ -5,6%
Paar zonder kinderen werk en uitkering € 30.000 & € 15.000	↓ -6,7%	↑ 6,4%	→ -0,3%	↓ -6,7%	↑ 3,8%	↓ -2,9%
Paar zonder kinderen werk en uitkering € 45.000 & € 15.000	↓ -6,8%	↑ 4,9%	↓ -1,9%	↓ -6,8%	↑ 2,2%	↓ -4,6%
Paar zonder kinderen werk en vervroegd pensioen € 20.000 & € 10.000	↓ -6,7%	↑ 4,2%	↓ -2,5%	↓ -6,7%	↑ 1,7%	↓ -5,0%
Paar 1 kind werk en uitkering € 40.000 & € 15.000	↓ -6,8%	↑ 5,6%	↓ -1,2%	↓ -6,8%	↑ 2,9%	↓ -3,9%
Paar 2 kinderen werk en uitkering € 35.000 & € 10.000	↓ -6,6%	↑ 7,4%	↑ 0,8%	↓ -6,6%	↑ 4,8%	↓ -1,8%
Paar 3 kinderen werk en uitkering € 35.000 & € 10.000	↓ -6,4%	↑ 8,3%	↑ 1,9%	↓ -6,4%	↑ 5,7%	↓ -0,7%
Ouder paar pensioen en werk € 12.500 & € 15.000	↓ -7,0%	↑ 4,7%	↓ -2,3%	↓ -7,0%	↑ 2,1%	↓ -4,9%
ZELFSTANDIG						
alleenstaand zelfstandig € 12.500	↑ 1,2%	↑ 3,4%	↑ 4,6%	↑ 1,2%	↑ 0,8%	↑ 2,0%
alleenstaand zelfstandig € 25.000	↓ -6,7%	↑ 2,7%	↓ -4,0%	↓ -6,7%	→ 0,0%	↓ -6,7%
alleenstaand zelfstandig € 40.000	↓ -7,6%	↑ 3,5%	↓ -4,1%	↓ -7,6%	↑ 0,7%	↓ -6,9%
alleenstaand zelfstandig € 65.000	↓ -7,1%	↑ 1,5%	↓ -5,6%	↓ -7,1%	↓ -1,3%	↓ -8,4%
eenoudergezin 1 kindzelfstandig € 25.000	↓ -7,0%	↑ 4,9%	↓ -2,1%	↓ -7,0%	↑ 2,2%	↓ -4,8%
eenoudergezin 2 kinderen of meer € 20.000	↓ -6,4%	↑ 6,7%	→ 0,3%	↓ -6,4%	↑ 4,0%	↓ -2,4%
paar zonder kinderen beide zelfstandig € 55.000 & € 40.000	↓ -7,3%	↑ 1,8%	↓ -5,5%	↓ -7,3%	↓ -0,9%	↓ -8,2%
paar 1 kind beide zelfstandig € 40.000 & € 15.000	↓ -8,0%	↑ 2,3%	↓ -5,7%	↓ -8,0%	→ -0,4%	↓ -8,4%
paar 2 kinderen beide zelfstandig € 65.000 & € 45.000	↓ -7,5%	↑ 2,5%	↓ -5,0%	↓ -7,5%	→ -0,2%	↓ -7,7%
paar 3 kinderen beide zelfstandig € 45.000 & € 15.000	↓ -7,6%	↑ 3,9%	↓ -3,7%	↓ -7,6%	↑ 1,2%	↓ -6,4%
paar zonder kinderen zelfstandig en werk € 30.000 & € 15.000	↓ -6,8%	↑ 2,4%	↓ -4,4%	↓ -6,8%	→ -0,2%	↓ -7,0%
paar zonder kinderen zelfstandig en werk € 35.000 & € 70.000	↓ -7,3%	↑ 2,2%	↓ -5,1%	↓ -7,3%	→ -0,5%	↓ -7,8%
paar 1 kind zelfstandig en werk € 12.500 & € 30.000	↓ -6,6%	↑ 2,9%	↓ -3,7%	↓ -6,6%	→ 0,2%	↓ -6,4%
paar 1 kind zelfstandig en werk € 35.000 & € 70.000	↓ -7,7%	↑ 2,3%	↓ -5,4%	↓ -7,7%	→ -0,5%	↓ -8,2%
paar 2 kinderen zelfstandig en werk € 15.000 & € 35.000	↓ -7,1%	↑ 3,8%	↓ -3,3%	↓ -7,1%	↑ 1,1%	↓ -6,0%
paar 2 kinderen zelfstandig en werk € 35.000 & € 75.000	↓ -7,7%	↑ 2,1%	↓ -5,6%	↓ -7,7%	↓ -0,6%	↓ -8,3%
paar 3 kinderen zelfstandig en werk € 20.000 & € 50.000	↓ -6,8%	↑ 3,7%	↓ -3,1%	↓ -6,8%	↑ 1,0%	↓ -5,8%